The background features an abstract graphic design consisting of three blue circles of varying sizes, each composed of concentric rings of different shades of blue. These circles are connected by thin, light blue lines that form a triangular shape. The circles are positioned in the upper right and lower right areas of the page, while the lines extend from the top left towards the center.

Vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení ve vztahu k nové maturitní zkoušce

Mgr. Bedřich Novák

Hranice 2011

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení ve vztahu k nové maturitní zkoušce

Metodické dokumenty a pracovní listy

Mgr. Bedřich Novák

Soukromá střední odborná škola Hranice, s.r.o., Jaselská 832, Hranice
2011

Vytvořeno v rámci projektu: Podpora vzdělávání žáků se specifickými
poruchami učení a žáků nadaných

Obsah

ÚVOD	4
1. Koncepce maturitní zkoušky pro žáky s PUP MZ.....	5
1. 1. Uzpůsobené podmínky pro konání maturitní zkoušky žáků s PUP MZ	6
1. 2. Zařazení žáků s PUP MZ do skupin a kategorií	8
2. Problematika jednotlivých postižení	11
2. 1. Sluchově postižení (SP).....	11
2. 1. 1. Charakteristika obtíží žáků se sluchovým postižením	12
2. 1. 2. Úpravy testové dokumentace	12
2. 1. 3. Ukázka úpravy zkušební dokumentace (zadání didaktického testu) pro žáky s PUP MZ, kteří jsou zařazení do skupin 2 a 3:	13
2. 1. 4. Pravidla komunikace se žáky se sluchovým postižením	13
2. 2. Tělesně postižení (TP).....	14
2. 2. 1. Zařazení žáků do skupin a charakteristika obtíží:	14
2. 2. 2. Úprava zkušební dokumentace	15
2. 3. Zrakově postižení (ZP)	15
2. 3. 1. Zařazení žáků do skupin a charakteristika obtíží	16
2. 3. 2. Uzpůsobení podmínek pro žáky zrakově postižené	16
2. 3. 3. Ukázky úprav zkušební dokumentace (zadání didaktického testu) pro žáky zrakově postižené ,zařazené do skupin 2 a 3:.....	17
2. 3. 4. Pravidla komunikace s těžce zrakově postiženými žáky.....	18
2. 4. Specifické poruchy učení a ostatní (SPUO).....	19
2. 4. 1. Charakter potíží a zařazení žáků do skupin:	19
2. 4. 2. Některé zvláštnosti žáků se SPUO	21
2. 4. 3. Úpravy zkušební dokumentace	21
2. 4. 4. Ukázky úprav zadání didaktického testu pro žáka se SPUO zařazeného do skupin 2 a 3: 22	
3. Uzpůsobení podmínek ústní zkoušky z českého jazyka.....	24
3. 1. Úpravy pracovního listu pro ústní zkoušku	25
4. Hodnocení písemné práce a ústní zkoušky žáků s PUP MZ.....	31
5. Asistence a tlumočení u maturitní zkoušky.....	32
6. Zkušenosti a poznatky ze zahraničí	33
Závěr.....	58
Bibliografie	59

ÚVOD

V posledních letech zaznamenala výrazný pokrok diagnostika specifických poruch učení. V souvislosti s tím se ve školních lavicích vyskytuje stále více žáků, kterým některý z těchto handicapů ztěžuje průběh vzdělávání. Mezi čtyři základní specifické poruchy učení patří dyslexie, dysgrafie, dysortografie a dyskalkulie, což jsou poruchy čtení, psaní, pravopisu a počítání.

Na základních školách jsou s nimi už poměrně dobře obeznámeni a metodika práce s těmito žáky je na vysoké úrovni. Ale jak je tomu na středních školách? Jak přihlíží k těmto poruchám z hlediska požadavků nová státní maturitní zkouška? Zkušenosti dokazují, že také žáci s poruchami učení mohou úspěšně zvládnout studium na střední škole a složit maturitní zkoušku. Je třeba jim v tom pomoci a vytvořit podmínky, které budou minimalizovat důsledky vlivu jednotlivých postižení na zvládnutí požadavků studia na střední škole a následně požadavků na maturitní zkoušky.

V tomto ohledu někdy nebývá přístup rodičů i školy již tak důsledný. Je třeba seznámit veřejnost, rodiče a žáka, ale především vyučující s tím, že i nová maturitní zkouška zohledňuje handicapy žáků. Testové dokumenty nové maturitní zkoušky zahrnují nejružnější úpravy podle jednotlivých typů postižení žáků a umožňují tím omezit vliv jednotlivých poruch na průběh vzdělávání.

Čím lépe jsou studenti a jejich rodiče seznámeni s problémy, které znesnadňují přístup handicapovaných žáků ke vzdělání, tím lépe je možné formulovat požadavky na modifikaci samotné výuky a následně i maturitní zkoušky. Osvědčuje se obeznámení studentů s problematikou poruch učení. Kvalifikovaní odborníci jim poté poradí, jaké cesty vedou ke zlepšení vzdělávacích dovedností a jaké podmínky jim umožňují nová maturitní zkouška, zohledňující jednotlivá postižení.

Žáci s poruchami učení mají často tendenci ke sníženému sebehodnocení a sebevědomí. Z toho pak vyplývá, že se studenti i jejich rodiče obávají, že jedinci s poruchami učení maturitu nezvládnou, nevěří si. Je třeba studenty podporovat a přesvědčit je, že překonají překážky, že zvládnou požadavky studia a v závěru i požadavky nové maturity. Významnou pomoc studentovi mohou poskytovat učitelé, kteří postižení žáka akceptují, podporují u něho pozitivní sebehodnocení, víru v sebe i vlastní síly a dovednosti. Proto je důležité, aby byli učitelé s problematikou poruch učení náležitě seznámeni.

Tento materiál by mohl pomoci žákům, rodičům a zejména učitelům seznámit se podrobně se specifickou problematikou poruch učení v rámci celkové koncepce nové státní maturitní zkoušky, která umožňuje zohlednit jednotlivá postižení žáků a tím důsledky vlivu na průběh maturitní zkoušky omezit na co nejmenší míru.

1. Koncepce maturitní zkoušky pro žáky s PUP MZ

Podoba maturitní zkoušky pro žáky se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním je přímo odvozena od maturitní zkoušky pro intaktní populaci. Podstatu změn tvoří uzpůsobování podmínek pro konání maturitní zkoušky, které si kladou za cíl vytvářet rovné podmínky při ukončování vzdělávání a následném společenském uplatnění osob se zdravotním postižením či zdravotním znevýhodněním ve většinové společnosti.

K dosažení výše zmíněných cílů bylo nutné implementovat do systému ukončování vzdělávání žáků intaktní populace soubor opatření, která napomáhají žákům se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním při konání maturitní zkoušky zmírnit či zcela eliminovat jejich handicap.

Právo na uzpůsobení podmínek vzdělávání a maturitní zkoušky žáků, kterým je diagnostikována některá z poruch učení, je stanoveno zákonem (§ 16, odst. 6 a 7 zákona č. 561/2004 Sb.

Smyslem a hlavním cílem koncepce nové maturitní zkoušky pro žáky se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním je umožnit těmto žákům konat maturitní zkoušku takovým způsobem, aby byl minimalizován vliv jejich handicapu na výsledky zkoušky a aby byla zachována objektivita a srovnatelnost výsledků zkoušky s výsledky intaktní populace.

Koncepce maturitní zkoušky pro žáky s PUP MZ se v některých rysech shoduje s maturitní zkouškou pro intaktní žakovskou populaci. Shodné podmínky jsou v těchto oblastech:

- termín zahájení reformy MZ;
- dvousložkový model maturity (společná a profilová část);
- struktura MZ;
- volitelnost předmětů;
- volitelnost úrovní obtížnosti (základní, vyšší);
- koncepce a způsob tvorby maturitních testů;
- maturitní vysvědčení.

Žák s PUP MZ, vymezení pojmu

Žák s PUP MZ (s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky) je žák se zdravotním postižením nebo znevýhodněním, kterému je na základě jeho žádosti umožněno konat maturitní zkoušku za podmínek odpovídajících jeho vzdělávacím potřebám. K přiznání uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky a zařazení mezi žáky s PUP MZ je třeba předložit řediteli školy posudek, vypracovaný speciálním pedagogickým centrem nebo pedagogicko psychologickou poradnou.

Proces přihlašování k maturitní zkoušce:

Žák, kterému byla diagnostikována některá z poruch učení, odevzdá řediteli školy s přihláškou k maturitní zkoušce také posudek školského poradenského zařízení. Posudek obsahuje údaje o zařazení žáka do příslušné kategorie a skupiny podle typu jeho vzdělávacích potřeb a míry požadovaných uzpůsobení. V posudku jsou popsány také konkrétní podmínky pro konání maturitní zkoušky, jsou vymezeny kompenzační pomůcky, posudek obsahuje specifikaci případné asistence nebo tlumočnických potřeb, úpravy hodnocení písemného nebo ústního projevu žáka s PUP MZ.

Ředitel školy na základě tohoto posudku specifikuje v přihlašovací aplikaci u každého žáka požadovaná uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky. Do učeben jsou žáci s PUP MZ zařazováni ředitelem školy.

Při tvorbě a úpravách zkušební dokumentace pro žáky s PUP MZ spolupracují autoři testů se speciálními pedagogy a dalšími odborníky. Každá úloha vybraná do testu podle dané specifikace je odborně posouzena z hlediska potřeb a možností žáků s PUP MZ. Na základě tohoto posouzení je test dále upravován přímo v CERMATu.

1. 1. Uzpůsobené podmínky pro konání maturitní zkoušky žáků s PUP MZ

Uzpůsobení podmínek konání MZ zahrnuje tyto úpravy:

a) Navýšení časového limitu

Žáci s PUP MZ potřebují často k vypracování úkolů delší čas než intaktní žáci. Navýšení časového limitu je stanoveno v rozmezí 25 – 100 %, podle zařazení žáka do jednotlivé skupiny. Každá skupina má určenou konkrétní hranici prodloužení časového limitu. Navýšením se rozumí maximální možný čas, žák může práci ukončit před vypršením časového limitu a odevzdat ji dříve. V rámci navýšeného časového limitu mohou mít žáci libovolný počet individuálních přestávek (s výjimkou poslechu v rámci didaktického testu v cizím jazyce). U ústní zkoušky se navýšení časového limitu v rozmezí 25 – 100 % vztahuje pouze na přípravu k ústní zkoušce.

b) Úpravy prostředí

Žáci s PUP MZ jsou testováni v samostatné učebně, jsou odděleni od intaktních žáků. Podle posudku školského poradenského zařízení mají žáci nárok na úpravy pracovního místa, například použitím stolu s nastavitelnou deskou, zajištěním potřebného individuálního osvětlení apod. Úpravy učebny se týkají především omezení rušivých vlivů, zejména nadměrného hluku a celkové strukturalizace prostředí.

c) Možnost použití kompenzačních pomůcek

Kromě běžných povolených pomůcek (pro jednotlivé předměty) mohou žáci s PUP MZ používat individuální kompenzační pomůcky.

Jsou to pomůcky, stroje a zařízení, které pomáhají žákům zmírnit důsledek porušené funkce nebo kompenzují funkci zcela vyřazenou. Patří mezi ně pomůcky **technické** (PC včetně speciálního SW, optické pomůcky, TV lupa, přídatné osvětlení, polohovací lehátka, Pichtův psací stroj, sluchadlo, apod.), dále pak pomůcky **didaktické** (slovník synonym, cizích slov, výkladový, valenční, překladový apod.)

Pokud škola není vybavena příslušnou kompenzační pomůckou, je možné, aby žák využil pomůcky vlastní (podle posudku školského poradenského zařízení). Za funkčnost svých pomůcek si žák zodpovídá sám.

d) Upravená zkušební dokumentace

Žáci ve **skupině 1** pracují se zkušební dokumentací bez úprav (neliší se od dokumentace pro žáky intaktní populace).

Žáci ve **skupinách 2 a 3** pracují se zkušební dokumentací upravenou po formální nebo obsahové stránce, případně obojím způsobem.

Formální úpravy zahrnují zvětšení písma (až na 26 bodů), řádkové prokládání textu, členění textu na kratší celky, které jsou pro žáka přehlednější. V textu je možné doplnit zvýraznění klíčových slov nebo použít prvky, které usnadňují orientaci na stránce. Žáci mohou zapisovat své odpovědi přímo do testového sešitu nebo na samostatné listy papíru. Zvláštní úpravy zahrnují přepis do Braillova písma, elektronickou verzi pro použití PC s hmatovým nebo hlasovým výstupem a videonahrávky překladu do českého znakového jazyka.

Obsahové úpravy zahrnují vyloučení některých testů z důvodu smyslové nedostupnosti pro určité skupiny žáků (např. grafické řešení u žáků se zrakovým postižením apod.)

Žáci se sluchovým postižením nekonají poslech z cizího jazyka.

Podstatná změna se týká zkoušek z českého jazyka a literatury a cizího jazyka pro žáky, kteří preferují komunikaci ve znakovém jazyce (SP – 3).

e) Možnost využít podpory asistenta nebo služeb tlumočnicka

Úlohou **speciálně pedagogického asistenta** je pomoci žákovi minimalizovat překážky a důsledky postižení při průběhu maturitní zkoušky. Přidělení asistenta je v kompetenci ředitele školy, který rozhoduje na základě doporučení školského poradenského zařízení. Žák by měl být na asistenta zvyklý, není vhodné zařadit pomoc asistenta žákovi k maturitní zkoušce jako nový prvek. Proto je vhodná konzultace s třídním učitelem, se žákem nebo jeho zákonnými zástupci. Asistentem může být také rodinný příslušník.

Technický asistent není přidělen konkrétnímu žákovi, ale je přidělen na učebnu nebo více učeben, ve kterých vykonávají maturitní zkoušku žáci, kteří používají technické kompenzační pomůcky.

Tlumočnickem je osoba, která pro účely maturitní zkoušky tlumočí konkrétnímu žákovi průběžně během školního roku nebo jiná osoba jednorázově pověřená touto funkcí. Na tlumočnicka mají nárok žáci neslyšící a hluchoslepí.

Asistenti i tlumočníci musí být seznámeni s pravidly asistence a tlumočení a písemně se zavazují k jejich dodržování.

Kritéria hodnocení výsledků zkoušky jsou shodná s kritérii hodnocení intaktních žáků (s výjimkou úprav pro neslyšící). Protokoly o výsledcích MZ a maturitní vysvědčení žáků s PUP MZ a žáků intaktních jsou formálně shodné. Výsledky MZ žáků s PUP MZ jsou považovány za naprosto rovnocenné s výsledky intaktních žáků.

Uzpůsobené podmínky konání maturitní zkoušky nezahrnují možnost prominutí zkoušek.

1. 2. Zařazení žáků s PUP MZ do skupin a kategorií

Žák s priznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky je zařazen do jedné ze tří skupin podle míry požadovaných uzpůsobení:

Skupina 1

Žáci v této skupině pracují se zkušební dokumentací bez úprav, shodnou s dokumentací pro intaktní žáky. Mají navýšen časový limit na řešení o 25 - 75 % podle typu postižení, mohou používat individuální kompenzační pomůcky podle posudku školského poradenského zařízení. Žáci v kategoriích TP (tělesně postižení), ZP (zrakově postižení) a SPUO (specifické poruchy učení a ostatní) mohou zapisovat písemnou práci na samostatné listy (rukou nebo na PC) a na základě posudku mohou mít upravené hodnocení písemné práce. Žáci se sluchovým postižením nekonají poslech v cizím jazyce.

Skupina 2

Žáci mají v této skupině časový limit pro vypracování úkolu navýšen o 50 – 100 %. Zkušební dokumentace je upravována podle potřeb žáků (úpravy formální stránky – zvětšení písma, přehlednější úprava stránky, zvýraznění klíčových slov). Žáci mohou zapisovat přímo do testového sešitu nebo na samostatné listy. Na základě posudku mohou mít žáci upravené hodnocení písemné práce a ústní zkoušky. Žáci se sluchovým postižením nekonají poslech v cizím jazyce. Žáci, kteří mají kombinaci více poruch, mohou na základě posudku využít služeb asistenta.

Skupina 3

Žáci zařazení do skupiny 3 mají uzpůsobení podmínek jako u skupiny 2, navíc mohou využít služeb asistenta. Žáci se sluchovým postižením mají právo na tlumočení do/z českého znakového jazyka.

Kategorizace žáků:

Podle typu vzdělávacích potřeb jsou žáci s PUP MZ zařazení do jedné ze čtyř **kategorií**:

- a) Tělesně postižení (TP)
- b) Zrakově postižení (ZP)
- c) Sluchově postižení (SP)
- d) Specifické poruchy učení a ostatní (SPUO)

Rozhodujícím kritériem pro zařazení do jedné z kategorií není diagnóza žáka, ale funkční důsledek zdravotního postižení žáka nebo míra jeho zdravotního znevýhodnění, které ovlivňuje konání maturitní zkoušky. Zařazení žáků je třeba posuzovat přísně a individuálně. Žáci se souběžným postižením více vadami jsou zařazení do kategorie a skupiny podle toho druhu postižení, které ovlivňuje konání MZ ve větším rozsahu.

Doporučuje se řešit komplikované případy konzultací přímo s CERMATEm.

Příklady kódů pro označení žáka s PUP MZ:

TP – 1 Žák s tělesným postižením, zařazený ve skupině 1

TP – 3 – A Žák s TP a nárokem na asistenci, zařazený ve skupině 3

SP – 2 Žák se sluchovým postižením, zařazený ve skupině 2

SPUO – 2 Žák v kategorii SPUO (specifické poruchy učení, poruchy autistického spektra, atd.), zařazený ve skupině 2

ZP – 2 – 20 Žák se zrakovým postižením, zařazený ve skupině 2 a požadavkem na zvětšené písmo velikosti 20 b

ZP – 3 – BP Žák se ZP, zařazený ve skupině 3, postižení vyžaduje zkušební dokumentaci v Braillově písmu

1. 3. TABULKA – PŘEHLED UZPŮSOBENÍ PODMÍNEK KONÁNÍ SPOLEČNÉ ČÁSTI MATURITNÍ ZKOUŠKY

	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
Tělesné postižení (TP)	navýšení čas. limitu o 75 %; kompenzační pomůcky	navýšení čas. limitu o 100 %; formální úpravy zkušební dokumentace; případně obsahové úpravy - nahrazení některých úloh, možnost zápisu řešení přímo do testového sešitu; kompenzační pomůcky	uzpůsobení stejná jako skupiny 2 + asistence
Zrakově postižení (ZP)	navýšení čas. limitu o 75 %; kompenzační pomůcky	navýšení čas. limitu o 100 %; formální úpravy zkušební dokumentace (zvětšené písmo vel. 14, 16, 20, 26 b., Braillovo písmo, elektronická verze); možnost zápisu řešení přímo do testového sešitu; obsahové úpravy - nahrazení některých úloh, kompenzační pomůcky	uzpůsoben stejná jako u skupiny 2 + asistence
Sluchově postižení (SP)	navýšení čas. limitu o 50 %; kompenzační pomůcky; vyloučen poslech z cizího jazyka	navýšení čas. limitu o 100 %; formální úpravy zkušební dokumentace; možnost zápisu řešení přímo do testového sešitu; obsahové úpravy - nahrazení některých úloh, kompenzační pomůcky; možnost asistence; vyloučen poslech z cizího jazyka	uzpůsobení stejná jako u skupiny 2 + konání modifikované zkoušky z českého jazyka a cizího jazyka pro neslyšící + tlumočení do českého znakového jazyka nebo dalších komunikačních systémů
Specifické poruchy učení a ostatní (SPUO)	navýšení čas. limitu o 25 %; kompenzační pomůcky	navýšení čas. limitu o 50 %; formální úpravy zkušební dokumentace; případně obsahové úpravy, možnost zápisu, řešení přímo do testového sešitu; kompenzační pomůcky	navýšení čas. limitu o 100 %; ostatní uzpůsobení stejná jako u skupiny 2 + asistence (netýká se žáků se SPU)

U **ústní zkoušky** se zmíněné navýšení časového limitu v rozmezí 25–100 % **vztahuje pouze na přípravu k ústní zkoušce**. Délka zkoušení se nemění s výjimkou případů, kdy komunikační schopnosti žáka výrazně zpomalují průběh zkoušky nebo je ústní zkouška realizována prostřednictvím písemné interakce. Za těchto okolností lze časový limit určený k vlastnímu zkoušení přiměřeně navýšit. Toto rozhodnutí je v kompetenci hodnotitele-zkoušejícího a vychází z dosavadní praxe při výuce žáka, případně posudku školského poradenského zařízení.

2. Problematika jednotlivých postižení

2. 1. Sluchově postižení (SP)

Sluchově postižení žáci jsou podle posudku školského poradenského zařízení zařazováni do tří skupin:

Skupina 1 (SP – 1) – žáci se sluchovým postižením, kteří komunikují v mluvené češtině a rozumějí bez odezírání. Nemají obtíže (nebo jen mírné) se čtením, porozuměním běžnému textu bez úprav, jejich písemný projev není důsledky postižení ovlivněn (nebo jen mírně), žáci pracují se zkušební dokumentací bez úprav.

Skupina 2 (SP - 2, SP - 2 – A) – žáci se sluchovým postižením nebo s kombinací víc vad, komunikují v mluvené češtině s odezíráním, (možnost podpory komunikačními systémy pro neslyšící nebo hluchoslepé). Žáci mají vážnější obtíže se čtením a porozuměním běžnému textu bez úprav, pracují s upravenou zkušební dokumentací. Mohou na základě posudku školního poradenského zařízení využít služby asistenta.

Skupina 3 (ISP - 3 -T, SP -3 - T - A) – žáci se sluchovým postižením, převážně neslyšící nebo žáci s více vadami, používají znakový jazyk. Pracují s upravenou zkušební dokumentací. Vykonnávají modifikovanou zkoušku v úpravě pro neslyšící, využívají služby tlumočnicka, v případě více vad asistenta.

2. 1. 1. Charakteristika obtíží žáků se sluchovým postižením

Sluchově postižení žáci zařazení do skupin 1 a 2 mohou mít nejčastěji následující obtíže:

a) v oblasti foneticko-fonologické žáci často nedostatečně rozlišují hlásky, vynechávají nebo zaměňují hlásky, zejména samohlásky krátké a dlouhé (i x í), znělé a neznělé (p x b), sykavky (c x s x z), slabiky bě, pě, vě, mě, měkké a tvrdé slabiky (ti x ty). Dále se mohou objevit obtíže ve vnímání a reprodukci přízvuku, intonace, rytmu řeči, v plynulosti projevu a vázání slov.

b) v oblasti lexikální a sémantické se často objevuje opakování slov, žáci mívají problémy v použití ustálených obrátů, frází, rčení, metafor, ironie, někdy nepřesně chápou a používají některá slova, zejména cizí, expresivní, nespisovná.

c) v oblasti morfologicko-syntaktické se mohou vyskytnout problémy s časováním sloves, s použitím časů, vidu, potíže s pádovými koncovkami podstatných a přídavných jmen, s použitím zájmen, s určováním slovních druhů. Problémy může činit slovosled věty a použití spojek.

U žáků se SP zařazených do skupiny 3 se český jazyk stává jazykem cizím a jeho používání jim činí obdobné potíže

2. 1. 2. Úpravy testové dokumentace

Jak již bylo uvedeno, pracují žáci zařazení do skupiny 1 s testovou dokumentací, která nemá úpravy a zcela se shoduje s dokumentací pro intaktní žáky.

Testová dokumentace pro žáky ve skupině 2 a 3 pro **písemnou zkoušku** - testový sešit k didaktickému testu, zadání písemné práce a záznamový arch zahrnují následující úpravy:

a) úpravy po formální stránce zahrnují vizuální úpravu stránky pro lepší orientaci, zvýraznění struktury textu, tučné zvýraznění klíčových slov, členění dlouhých textů na kratší celky, použití zvětšeného bezpatkového písma (vel. 11 – 13), zvětšené řádkování, rozdělení úloh do postupných menších kroků.

b) obsahová stránka může být upravena zjednodušením formulací, doplněním synonym pro lepší porozumění. Upraveny jsou úlohy, které jsou z důvodu sluchového postižení problematické nebo které mají silný emocionální náboj.

Testový dokument pro **ústní zkoušku** – pracovní list k ústní zkoušce zahrnuje obdobné úpravy po formální a obsahové stránce jako dokumenty písemné zkoušky.

Během ústní zkoušky musí být dodržena pravidla pro komunikaci se sluchově postiženými žáky, včetně pravidel pro odezírání. Zkoušející – hodnotitelé kladou otázky ve zjednodušené formě, pokud žák nerozumí, mohou položit otázku jiným způsobem nebo použít písemnou formu jako doplněk ústní

zkoušky. Je vhodné si ověřit, zda žák zadanému úkolu opravdu porozuměl. K tomuto účelu je možné použít také PC.

2. 1. 3. Ukázka úpravy zkušební dokumentace (zadání didaktického testu) pro žáky s PUP MZ, kteří jsou zařazení do skupin 2 a 3:

Původní zadání úlohy (bez úprav) pro intaktní žáky:

Úloha 1

Která z následujících vět obsahuje chybně užitě sloveso?

- A) Jen na severozápad zasahují výběžky Skandinávských hor.
- B) Kontinentální podnebí se vyznačuje chladnými zimami.
- C) Pobřeží lemuje 6 550 téměř výhradně drobných ostrovů.
- D) Více než dvě třetiny povrchu Finska obývají zdravé lesy.

Ukázka upravené úlohy:

Úloha 1

Která z následujících vět obsahuje **chybně užitě sloveso**?

- A) Jen na severozápad zasahují výběžky Skandinávských hor.
- B) Kontinentální podnebí se vyznačuje chladnými zimami.
- C) Pobřeží lemuje 6 550 téměř výhradně drobných ostrovů.
- D) Více než dvě třetiny povrchu Finska obývají zdravé lesy.

Úloha je po formální stránce upravena, text je zarovnán pouze z levé strany, je převeden na bezpatkové písmo, které je pro žáky přehlednější, zvětšen na velikost 13 b, také řádkování je zvětšeno na 1,5 řádku. **Klíčová slova** úlohy jsou **tučně zvýrazněna**. Po obsahové stránce zůstává zadání úlohy i alternativy odpovědí beze změn.

2. 1. 4. Pravidla komunikace se žáky se sluchovým postižením

Pravidla pro komunikaci bez tlumočnicka:

Před rozhovorem se žákem sluchově postiženým je nutné navázat kontakt očima a udržovat ho po celou dobu rozhovoru. Optimální vzdálenost pro komunikaci je od 0,5 – 4 m. Je třeba vyslovovat zřetelně a přirozeně a mluvit pomalejším tempem. Podle potřeby je vhodné použít jednoduchá přirozená gesta, je dobré vyhýbat se komplikovaným souvětím a používání neobvyklých slov. Žáci sluchově postižení mohou vykazovat zvýšenou únavnost, je třeba reagovat na únavu žáka. Během rozhovoru je potřeba zajistit poslechové podmínky bez

rušivých vlivů. Občas je vhodné si dotazem ověřit, zda nám žák rozumí. Komunikace se sluchově postiženým žákem vyžaduje trpělivost, k žákovi je třeba přistupovat s respektem. Je důležité, najít nejvhodnější způsob, jak se dorozumět a jak zajistit, aby žák rozuměl zadání úkolu.

Pravidla pro komunikaci ze přítomnosti tlumočnicka:

Také za přítomnosti tlumočnicka udržujeme oční kontakt s žákem. Neslyšící žák musí vidět na tlumočnicka i na hovořící osobu. Během hovoru není vhodné pohybovat se po místnosti. Na konci hovoru je vhodné si ověřit, zda žák úkolu rozuměl, případně upřesnit některou formulaci. Tlumočnick není osobním asistentem žáka a na svou funkci se musí dobře připravit.

2. 2. Tělesně postižení (TP)

2. 2. 1. Zařazení žáků do skupin a charakteristika obtíží:

Skupina 1 (TP-1) jsou žáci s tělesným postižením, kteří nemají obtíže (nebo jen mírné) se čtením běžného textu (bez úprav) a jejichž písemný projev není důsledky postižení ovlivněn nebo je ovlivněn mírně. Žáci pracují s testovým sešitem a záznamovým archem bez úprav. Uzpůsobení spočívá v navýšení časového limitu o 75 % a v možnosti používat individuální kompenzační pomůcky, které jsou uvedeny v posudku školského poradenského zařízení (ortopedické pomůcky, lavice s nastavitelnou výší a sklonem pracovní desky, protézy, speciální psací pomůcky, držáky papíru apod.).

Žáci mají na základě posudku školského poradenského zařízení možnost použít takovou techniku zápisu, která nejlépe odpovídá jejich potřebám. Žáci zapisují odpovědi do záznamových archů.

Skupina 2 (TP-2) jsou žáci s tělesným postižením, kteří mají vážnější obtíže se čtením běžného textu (bez úprav) nebo mají obtíže s psaním (jako s fyzickou aktivitou). U některých žáků se projevují obtíže obojího druhu. Žáci pracují s upraveným testovým sešitem, který umožňuje přímý zápis odpovědí, mají navýšený časový limit o 100 %. Rovněž mohou používat individuální kompenzační pomůcky uvedené u skupiny 1. Na základě posudku školského poradenského zařízení mohou použít takovou techniku zápisu, která nejlépe odpovídá jejich potřebám. Žáci píšou do testového sešitu nebo na samostatné listy. Mohou psát i v elektronické podobě na PC a následně záznamy odpovědí nechat vytisknout.

Skupina 3 (TP-3-A) jsou žáci s tělesným postižením nebo souběžným postižením více vadami různé etiologie. Žáci mají obtíže se čtením běžného textu (bez úprav) a s psaním z hlediska fyzické aktivity. Vzhledem k důsledkům svého postižení potřebují ke čtení, psaní nebo k dalším činnostem souvisejícím s maturitní zkouškou, upravenou zkušební dokumentaci a případně také služby asistenta.

Charakteristika obtíží žáků s tělesným postižením:

Žáci s tělesným postižením se mohou hůře orientovat v textu, potřebují obvykle více času na vypracování úkolů z důvodu manipulace s kompenzačními pomůckami a také z důvodu zhoršené orientace ruka – oko. Žáci jsou snadno unavitelní, potřebují individuální přestávky pro relaxaci svalových skupin. Vlivem svého postižení mají často ztížený grafický projev. Časté jsou obtíže v oblasti hrubé i jemné motoriky, žáci mají problémy v manipulaci se zkušební dokumentací a pomůckami, někteří žáci mohou mít potíže s udržením očního kontaktu, případně symptomatickou poruchu řeči.

2. 2. 2. Úprava zkušební dokumentace

Žáci ve skupině 1 pracují opět s testovou dokumentací bez úprav.

Žáci, kteří jsou zařazení do skupin 2 a 3, pracují s upravenou zkušební dokumentací (testový sešit, zadání písemné práce a záznamový arch, pracovní list pro ústní zkoušku). Úpravy formální a obsahové jsou obdobného rozsahu jako u žáků sluchově postižených. Pro tělesně postižené žáky navíc obsahují zkušební dokumenty úpravy textu, který je zarovnán pouze z levé strany. Usnadňuje to práci s textem žákům, kteří mají zhoršenou motoriku a také těm, kteří při práci manipulují s pomůckami. Text může mít rovněž zvětšené řádkování. Úpravy textu jsou tedy obdobné jako u sluchově postižených žáků.

Úlohy jsou po formální stránce upraveny tak, že text je zarovnán pouze z levé strany, převeden na bezpatkové písmo zvětšené na velikost 13 b, řádkování je zvětšené na 1,5. Po obsahové stránce zůstávají úlohy a alternativy odpovědí beze změn. (Ukázka zkušební dokumentace – viz. kapitola Sluchově postižení.)

Žáci zařazení do všech tří skupin mohou (stejně jako žáci intaktní populace) používat Pravidla českého pravopisu v tištěné nebo elektronické podobě — podle volby žáka, způsobu zápisu (při psaní na PC), podle dosavadního způsobu výuky a možností školy.

2. 3. Zrakově postižení (ZP)

Zrakově postižení žáci mají omezené nebo znemožněné vnímání okolního světa pomocí zraku, což má zásadní vliv na některé kognitivní procesy v souvislosti se studiem a s vykonáním maturitní zkoušky. Mnohé zrakové vady lze do určité míry kompenzovat pomůckami, ale ani tak nemohou někteří žáci vnímat okolní svět zrakem ve stejné míře a kvalitě jako jejich intaktní spolužáci. Z tohoto důvodu zůstávají žákům s těžkým zrakovým postižením některé oblasti vzdělávání obtížně dostupné nebo zcela nedostupné. Tomuto handicapu odpovídají příslušná uzpůsobení podmínek.

2. 3. 1. Zařazení žáků do skupin a charakteristika obtíží

Do skupiny 1 (ZP-1) jsou zařazeni žáci se zrakovým postižením, kteří nemají obtíže (nebo jen mírné) se čtením běžného textu (bez úprav) a jejichž písemný projev není důsledky postižení ovlivněn nebo je ovlivněn mírně. Žáci pracují stejně jako žáci s jinými druhy postižení se zkušební dokumentací bez úprav.

Skupina 2 (ZP-214-26/BR) jsou žáci se zrakovým postižením, kteří mají vážnější obtíže se čtením běžného textu (bez úprav) a s psaním jako s fyzickou aktivitou. Žáci pracují s upravenou zkušební dokumentací, která má zvětšené písmo vel. 14 b, 16 b, 20 b, 26 b, případně je psána podle potřeby v Braillově písmu.

Skupina 3 (ZP-3-14-26/BR) jsou žáci s těžkým zrakovým postižením nebo souběžným postižením více vadami. Tito žáci mají vážnější obtíže se čtením běžného textu (bez úprav) a s psaním (jako s fyzickou aktivitou). Vzhledem k důsledkům svého postižení potřebují ke čtení, psaní nebo k dalším činnostem souvisejícím s maturitní zkouškou, upravenou zkušební dokumentaci. Úpravy jsou obdobného charakteru jako úpravy dokumentace pro skupinu 2. V mnoha případech je využívána služba asistenta.

Charakteristika potíží zrakově postižených žáků

Žáci zrakově postižení se hůře orientují v textu, mají různé poruchy zorného pole. Potřebují více času k přečtení a napsání textu, protože často používají pomůcky jako například Pichtův psací stroj, Braillovo písmo, různé optické pomůcky apod. Žáci potřebují více času na zpětnou kontrolu, často jsou také rychleji unavitelní, proto potřebují individuální přestávky. Mívají potíže se složitějšími texty, jsou limitováni v grafickém projevu, obtížně hledají ve slovnících. Žáci mají často problémy porozumět čtenému textu, mívají také potíže s představitostí. Mohou mít narušené chování, projevují se často kýváním tělem, různými pravidelnými pohyby, manipulací s rukama apod.

2. 3. 2. Uzpůsobení podmínek pro žáky zrakově postižené

Žáci skupiny 1 pracují se zkušební dokumentací bez úprav.

Pro žáky skupin 2 a 3 obsahuje testová dokumentace - didaktický test, zadání písemné práce, záznamový arch a pracovní list pro ústní zkoušku úpravy po formální i obsahové stránce.

Formální úpravy zahrnují vizuální optimalizaci stránky pro lepší orientaci v textu (zvýraznění logické struktury textu typograficky názorným způsobem), zarovnání textu pouze z levé strany, použití zvětšeného bezpatkového písma s možností volby ze čtyř nabízených velikostí — 14, 16, 20 a 26 b., zvětšené řádkování. Některé výchozí texty mohou být členěny pro větší přehlednost na kratší celky, v textech jsou odstraněny grafické prvky, které plní pouze doprovodnou estetickou funkci. Ponechané grafické prvky jsou upraveny tak, aby byly dostatečně velké a aby obsahovaly doplnění o písemný komentář. Prvky by měly být

nestínované, se silnější konturou, jednoduché, barevně výrazné a kontrastní s případným zvýrazněním důležitých částí.

2. 3. 3. Ukázky úprav zkušební dokumentace (zadání didaktického testu) pro žáky zrakově postižené ,zařazené do skupin 2 a 3:

Ukázka úlohy bez úprav (pro intaktní žáky):

Úloha 1

Která z následujících vět obsahuje chybně užitě sloveso?

- A) Jen na severozápad zasahují výběžky Skandinávských hor.
- B) Kontinentální podnebí se vyznačuje chladnými zimami.
- C) Pobřeží lemuje 6 550 téměř výhradně drobných ostrovů.
- D) Více než dvě třetiny povrchu Finska obývají zdravé lesy.

Ukázka upravené úlohy pro zrakově postižené žáky:

Úloha 1

Která z následujících vět obsahuje chybně užitě sloveso?

- A) Jen na severozápad zasahují výběžky Skandinávských hor.
- B) Kontinentální podnebí se vyznačuje chladnými zimami.
- C) Pobřeží lemuje 6 550 téměř výhradně drobných ostrovů.
- D) Více než dvě třetiny povrchu Finska obývají zdravé lesy.

Úloha 1

Která z následujících vět obsahuje chybně užitě sloveso?

- A) Jen na severozápad zasahují výběžky Skandinávských hor.
- B) Kontinentální podnebí se vyznačuje chladnými zimami.

C) Pobřeží lemuje 6 550 téměř výhradně drobných ostrovů.

D) Více než dvě třetiny povrchu Finska obývají zdravé lesy.

Text úlohy je upraven po formální stránce, je zarovnán pouze z levé strany a převeden na bezpatkové písmo zvětšené do velikosti 16 b a 20 b (možno zvětšit na velikost 14 b, 16 b, 20 b, 26 b) V případě největšího zvětšení může být text tištěn na formát A3. Řádkování je zvětšeno na 1,5 řádku. Po obsahové stránce zůstávají úlohy i alternativy odpovědí beze změn.

Úpravy po obsahové stránce by měly zahrnovat rozdělení úloh do menších posloupných kroků, některé úkoly, které jsou žákovi z důvodu omezení nedostupné, by měly být upraveny nebo nahrazeny. Úprava by se měla týkat také úloh se silným emocionálním nábojem.

K výtiskům testových sešitů pro skupiny 2 a 3 je přiloženo CD s elektronickými verzemi testového sešitu ve formátu PDF (tato verze odpovídá verzi ve zvětšeném černotisku) a v textovém souboru pro PC s hlasovým výstupem. Úpravy didaktického testu

Úpravy testového sešitu k didaktickému testu v Braillově písmu zahrnují tisk testového sešitu v Braillově písmu (nebo soutiskem Braillova písma a černotisku);

K výtiskům testových sešitů v Braillově písmu je přiloženo CD s elektronickou verzí testového sešitu v textovém souboru pro PC s hmatovým nebo hlasovým výstupem.

Žáci zařazení do všech tří skupin mohou (stejně jako žáci intaktní populace) používat Pravidla českého pravopisu v tištěné nebo elektronické podobě — podle volby žáka, způsobu zápisu (při psaní na PC), podle dosavadního způsobu výuky a možností školy.

2. 3. 4. Pravidla komunikace s těžce zrakově postiženými žáky

Pokud vstoupíme do učebny, ve které se nachází žák zrakově postižený, dáme to žákovi zřetelně na vědomí. Také žáka vždy upozorníme na to, když místnost opouštíme. Chováme se přirozeně a nenuceně. Pomáháme pouze tam, kde je to nutné, a to způsobem taktním a nenápadným. Pomoc nabízíme, ale nikdy nevnučujeme. Neprojevujeme soucit a netážeme se žáka na příčiny zrakového postižení. Žáka oslovujeme (i zdravíme) jako první, protože nás nevidí a nemusí naši přítomnost tušit. Při hovoru je důležité nepoužívat k označení místa

výrazy typu "tady", "tam". Musíme situaci popsat, např.: "Po levé ruce se nachází... Je vhodné žáka doprovodit k volnému místu v lavici a říci mu, kde přesně leží příslušné pomůcky, apod.

2. 4. Specifické poruchy učení a ostatní (SPUO)

2. 4. 1. Charakter potíží a zařazení žáků do skupin:

Za specifické poruchy učení (SPU) jsou považovány poruchy čtení (dyslexie), psaní (dysgrafie), pravopisu (dysortografie), matematických dovedností (dyskalkulie) a některé další specifické poruchy.

Nová maturitní zkouška zatím zohledňuje především první tři poruchy, dysgrafii, dyslexii a dysortografii. Do této kategorie jsou zahrnuti i žáci s dalšími poruchami nebo jejich kombinacemi uvedenými v níže vymezených skupinách 1, 2, 3, protože se jich týkají obdobná uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky. Do kategorie specifických poruch učení a ostatní mohou být výjimečně na základě konzultace s CERMATEM zařazeni i žáci s PUP MZ, jejichž diagnóza není v této kategorii výslovně uvedena, ale jejichž speciální vzdělávací potřeby odpovídají uzpůsobením stanoveným pro tuto kategorii.

Zařazení žáků do skupin:

Skupina 1 (SPUO-1) jsou žáci se specifickou poruchou učení (dyslexie, dysgrafie, dysortografie nebo jejich kombinace), žáci s dyspraxií, žáci s narušenou schopností komunikace (např. dyslalie, breptavost, dysartrie), žáci, kteří nemohou produkovat řeč po zvukové stránce (sluchová percepce a psaní nejsou znemožněny, ani omezeny). Do této skupiny jsou zařazováni také žáci dlouhodobě nemocní nebo žáci s lehčími zdravotními poruchami popsanými v posudku školského poradenského zařízení (poruchy pozornosti, hyperaktivita, hypoaktivita, impulzivita). Žáci mají obtíže se čtením běžného textu (bez úprav) a s psaním (fyzicky nebo po jazykové stránce). Stejně jako u jiných postižení pracují se zkušební dokumentací bez úprav.

Skupina 2 (SPUO-2) jsou žáci s obdobnými poruchami jako u skupiny 1, dále jsou zde řazeni žáci s poruchami autistického spektra, žáci s těžkým narušením komunikační schopnosti — dysfázií nebo afázií. Žáci mají vážnější obtíže se čtením a porozuměním běžnému textu (bez úprav) a s psaním (jak po fyzické, tak po jazykové stránce). Žáci pracují s upravenou zkušební dokumentací.

Skupina 3 (SPUO-3-A) jsou žáci s postižením více vadami, poruchami autistického spektra, žáci s těžkým narušením komunikační schopnosti — dysfázií nebo afázií, kteří mají vážnější obtíže se čtením a porozuměním běžnému textu (bez úprav) a s psaním. Vzhledem k důsledkům svého postižení potřebují ke čtení, porozumění čtenému textu, psaní nebo k dalším činnostem souvisejícím s maturitní zkouškou upravenou zkušební dokumentaci, v některých případech využívají služby asistenta.

Charakter potíží žáků se SPUO

Žáci se specifickými poruchami mívají nejrůznější obtíže, většinou se týkají zhoršené koncentrace pozornosti, mívají potíže s orientací v textu a jeho porozuměním, problém optimálně si rozvrhnout čas při práci, obtíže v analyticko-syntetické činnosti, problém v oblasti krátkodobé paměti. Žáci trpí často snadnou unavitelností a pomalejší tempo, mívají obtíže v chování – projevy neklidu nebo hyperaktivity apod.

U poruch autistického spektra se může objevit variabilita symptomů, zejména problémy s koncentrací pozornosti projevující se např. nedokončením započatých úloh nebo chybovostí. Koncentrace může být rovněž ovlivněna rušivými prvky, například mnoho lidí v místnosti, kde probíhá zkouška, jejich hlasité projevy apod.. Žáci vykazují snadnější unavitelnost, problémy s orientací v textu (např. v dlouhých textových pasážích), obtíže v oblasti jazykových rovin (viz dále), obtížně rozlišují podstatné informace od méně podstatných. Mají často sníženou odolnost vůči zátěži, projevují se u nich emocionální problémy, obtíže v oblasti sociální interakce.

Žáci se SPUO mají tendenci k sebedoceňování a sebekritice, často mívají nízké sebevědomí. Omezená schopnost porozumět sociálním vztahům a uvedené charakteristické projevy bývají často nesprávně posuzovány jako nevychovanost, drzost, netaktnost či necitlivost.

Žáci se SPUO mívají podle druhu poruchy a její případné kombinace s jinými poruchami následující specifické potíže:

V oblasti foneticko-fonologické - nedostatečné rozlišování hlásek (např. s x z; rozlišování i x y ve slovech se slabikami di-ti-ni/dy-ty-ny), záměna podobných hlásek, krátkých a dlouhých samohlásek, potíže při vyslovování delších slov nebo slovních spojení, záměna slabik, obtíže v oblasti vnímání a reprodukce přízvuku, intonace a rytmu řeči, záměna pořadí hlásek/písmen a slabik ve slově, slov ve větě (sav x vas; on x no), vynechávání hlásek, písmen nebo slabik, gramaticky chybné koncovky, pomalé čtení, problém v určování hranice slov apod.

V oblasti lexikální a sémantické mohou mít menší slovní zásobu, opakují slova, obtížně hledají synonyma. Často užívají slova v nesprávném významu.

V oblasti morfologicko-syntaktické mívají problémy s použitím gramatiky, s interpunkcí, s nedostatky ve slovosledu, mají obtíže s kompozicí textu.

Písemný projev mívá sníženou kvalitu písma, způsobující sníženou čitelnost až nečitelnost textu (zejména u žáků s dysgrafií či dyspraxií). Žáci mají obtíže s celkovou úpravou písemné práce na základě obtíží s pravolevou orientací a prostorovým vnímáním.

V komunikaci se mohou projevovat neklidně, hyperaktivně, impulzivně, hypoaktivně, mají sníženou schopnost snášet zátěž, nedovedou udržet oční kontakt.

2. 4. 2. Některé zvláštnosti žáků se SPUO

U žáků s poruchami autistického spektra se může objevit celá řada dalších projevů:

V oblasti foneticko-fonologické : abnormální intonace nebo nesprávná výslovnost, opakování slov nebo vět (může se jednat o prosté procvičování slov, zaplnění volného času, o výraz úzkosti a nejistoty, což může signalizovat, že žák nerozumí pokynům či dotazům apod.)

V oblasti lexikální a sémantické: menší slovní zásoba, obtíže při zacházení s jazykovými figurami (metaforou, metonymií, hyperbolou, ironií), neadekvátní volba slov v určité komunikační situaci, obtíže s porozuměním abstraktním pojmům, ironii, nadsázce, pedantské ulpívání na určité terminologii, nepřesnosti v užívání slov z hlediska jejich významu.

V oblasti morfologické a syntaktické : problémy s aplikací gramatických pravidel do písemné podoby, problémy se slovosledem v českém jazyce.

Žáci mohou v komunikaci projevovat obtíže s vnímáním charakteru komunikační situace (např. volba příliš formálního jazyka), mívají neobvyklý nebo v dané komunikační situaci neadekvátní způsob formulování vlastních myšlenek, mají strach hovořit s neznámými osobami(a také hovořit před nimi mezi sebou). Často ulpívají na tématech, bez ohledu na reakci a zájem posluchače, odklánějí se od tématu, mají obtíže s popisováním vlastních emocí a prožitků, projevují rituály při vyjadřování.

Chování žáků se SPUO vykazuje některé další zvláštnosti. Může se projevovat nechápání sociální komunikace, sociálních pravidel, používání netaktních poznámek a neuvědomování si jejich dopadu na okolí. Učitel, který není obeznámen se specifickými projevy, může poznámky tohoto žáka považovat za urážku.

Žáci mívají problém s porozuměním emocím a prožitkům a s jejich vyjadřováním, mohou mít nekontrolovatelné projevy emocionality (záchvaty vzteku, náladovost, vykřikování, agresivita, nepřiměřený smích, bezdůvodný pláč, nepřiměřený strach až úzkost z různých podnětů (zvuky, cizí osoby..). Často se u těchto žáků objevují různé manýry, rituály (např. verbální), které provádí žák sám , nebo je vyžaduje od ostatních osob. Jsou to např. stereotypní pohyby (točení, kývání se apod.), grimasy, tiky, které mohou být známkou napětí či úzkosti. Projevuje se zde snížená adaptabilita, obtíže se snášením změn v navyklém řádu. Jednání s žáky se SPUO vyžaduje velkou trpělivost a citlivý přístup vyučujících.

2. 4. 3. Úpravy zkušební dokumentace

Žáci zařazení do skupiny 1 pracují se zkušební dokumentací bez úprav.

Úpravy testového sešitu k didaktickému testu pro skupinu 2 zahrnují po formální stránce obdobné úpravy jako u ostatních postižení.

Úpravy po obsahové stránce zahrnují navíc úpravu úloh založených na vnímání skrytých významů (dvojsmyslů, slovních hříček), úpravu úloh založených na odhadování významu

pojmenování v daném kontextu i mimo něj či na hledání synonym, úpravu či nahrazení úloh, které mohou mít pro žáka zařazeného do kategorie SPUO silný emocionální náboj.

Úpravy testového sešitu k didaktickému testu pro skupinu 3 zahrnují po obsahové stránce navíc zjednodušení formulací a případně doplnění synonym pro lepší porozumění.

2. 4. 4. Ukázky úprav zadání didaktického testu pro žáka se SPUO zařazeného do skupin 2 a 3:

1. O čem informuje článek SEA NEWS?

O chlapci,

A) který **vyhrál cestu lodí** Queen Elizabeth II do Ameriky.

B) který **se ztratil na lodi** Queen Elizabeth II svým rodičům.

C) který **cestoval na lodi** Queen Elizabeth II **načerno**.

D) kterému **nedopatřením ujeli rodiče** do Ameriky na lodi Queen Elizabeth II.

Žákům zařazeným do kategorie SPUO může působit obtíže porozumění čtenému textu, orientace v textu, odlišení podstatných informací od nepodstatných apod. Úloha je upravena po formální stránce, text je v bezpatkovém písmu zvětšeném na velikost 13 b, zarovnán pouze z levé strany, řádkování je zvětšené na 1,5 řádku a klíčová slova úlohy jsou tučně zvýrazněna (nikoliv však ve výchozích textech). Kmen úloh, výchozí texty i alternativy odpovědí zůstávají po obsahové stránce beze změn.

Uzpůsobení podmínek a úpravy u písemné práce:

Žáci skupiny 1 pracují se zkušební dokumentací bez úprav, časový limit mají navýšen o 25 %, podle posudku školského poradenského zařízení mohou používat individuální kompenzační pomůcky.

Žáci skupiny 2 pracují s upraveným zadáním písemné práce a záznamovým archem. Časový limit je navýšen o 50 %. Žáci mohou používat individuální kompenzační pomůcky uvedené v posudku školského poradenského zařízení (např. speciální psací náčiní, psací podložka, slovník synonym, Slovník spisovné češtiny, strukturované prostředí, vizualizace času). Na základě posudku školského poradenského zařízení možnost použít takovou techniku zápisu, která nejlépe odpovídá jejich potřebám. Žáci píšou do záznamových archů, na samostatné listy nebo v elektronické podobě na PC s následným vytištěním.

Kritéria hodnocení písemného projevu jsou upravena tak, že tolerují nedostatky způsobené poruchou nebo postižením.

Žáci skupiny 3 mají navýšen časový limit o 100 %. Navíc mají k uzpůsobením stanoveným pro skupinu 2 možnost využít služby asistenta.

Zadání písemné práce je po formální i obsahové stránce upraveno obdobně jako zadání didaktického testu.

Žáci zařazení do skupin 1, 2 a 3 mohou (stejně jako žáci intaktní populace) používat Pravidla českého pravopisu.

Pravidla českého pravopisu mohou být v tištěné nebo elektronické podobě — podle volby žáka, způsobu zápisu (při psaní na PC), podle dosavadního způsobu výuky a možností školy.

Ukázka zadání písemné práce:

Zadání písemné práce pro intaktní žáky:

Jaké vlastnosti by měl mít rybář

VÝCHOZÍ TEXT

Mým osobním heslem je „ŽÍT ZNAMENÁ RYBAŘIT“. Bez ryb by mě bylo púl a jsem ochoten obětovat hodně. Ryby a zejména kapr je u mě srdeční záležitost. Když jsem před pár lety poprvé přičichl k sáčku s Boilies a blíže se seznámil s touto nástrahou, můj život, jak soukromý, tak ten rybářský, se od základu změnil. Změnilo se všechno, můj postoj k rybám, přírodě, k životu u vody, ke všemu. Již několik let jsem neprožil den, kdy by mou hlavou neproplula myšlenka, která by se nějak netýkala ryb. Někteří přátelé tvrdí, že je to nemoc, já tvrdím, že je to nespoutaná vášeň. Jsem rybář tělem i duší. Jen tak můžu být šťastný.

(ct-akvarius.webnode.cz)

Zpracování: charakteristika ideálního rybáře určená na webové stránky rybářského sdružení

Ukázka zadání písemné práce s úpravami:

Jaké vlastnosti by měl mít rybář

VÝCHOZÍ TEXT

Mým osobním heslem je „ŽÍT ZNAMENÁ RYBAŘIT“. Bez ryb by mě bylo púl a jsem ochoten obětovat hodně.

Ryby a zejména kapr je u mě srdeční záležitost. Když jsem před pár lety poprvé přičichl k sáčku s Boilies a blíže se seznámil s touto nástrahou, můj život, jak soukromý, tak ten rybářský, se od základu změnil.

Změnilo se všechno, můj postoj k rybám, přírodě, k životu u vody, ke všemu. Již několik let jsem neprožil den, kdy by mou hlavou neproplula myšlenka, která by se nějak netýkala ryb. Někteří přátelé tvrdí, že je to nemoc, já tvrdím, že je to nespoutaná vášně.

Jsem rybář tělem i duší. Jen tak můžu být šťastný.

(ct-akvarius.webnode.cz)

Zpracování:

charakteristika ideálního rybáře určená na webové stránky rybářského sdružení

Zadání má zvětšené řádkování (vel. 16 b, tučně jsou zvýrazněná klíčová slova, zarovnání textu je pouze zleva. Text je celkově přehlednější, členěn na menší celky.

3. Uzpůsobení podmínek ústní zkoušky z českého jazyka

Stejně jako u písemné části maturitní zkoušky pracují žáci zařazení do skupiny 1 s pracovním listem bez úprav. Žáci mají navýšen časový limit o 25 %, toto navýšení se týká pouze přípravy na ústní zkoušku, délka vlastního zkoušení je shodná se žáky intaktní populace. Žáci mohou používat individuální kompenzační pomůcky uvedené v posudku školského poradenského zařízení (např. speciální psací náčiní). U přípravy na ústní zkoušku mají žáci možnost použít takovou techniku zápisu, která nejlépe odpovídá jejich potřebám, píšou na samostatné listy. Přípravu mohou psát i v elektronické podobě na PC a následně si ji nechat vytisknout nebo ji během zkoušení číst přímo z monitoru PC.

Žáci **skupiny 2** pracují s upraveným pracovním listem. Časový limit na přípravu na ústní zkoušku je navýšen o 50 %. Další uzpůsobené podmínky jsou shodně se skupinou 1.

Žáci **skupiny 3** mají časový limit pro přípravu na ústní zkoušku navýšený o 100 %, přičemž délka vlastního zkoušení zůstává stejná jako u intaktních žáků. Žáci mají k uzpůsobením stanoveným pro skupinu 2 navíc možnost využít služby asistenta.

Žákům jsou na základě posudku školského poradenského zařízení upravena kritéria hodnocení ústního projevu ve smyslu tolerance (nehodnocení) případných specifík respirace, fonace, artikulace či prozodie, které (jako důsledky sluchového postižení) ovlivňují řečový projev žáka.

3. 1. Úpravy pracovního listu pro ústní zkoušku

Pracovní list pro ústní část maturitní zkoušky je upraven obdobným způsobem jako dokumentace pro písemnou část.

Úpravy po formální stránce zahrnují celkovou vizuální optimalizaci stránky pro lepší orientaci v textu (zvýraznění logické struktury textu typograficky názorným způsobem), tučné zvýraznění klíčových slov, nikoli ovšem ve výchozích textech, zarovnání textu z levé strany, použití zvětšeného bezpatkového písma vel. 13, omezení počtu použitých typů a řezů písma, zvětšené řádkování, doplnění výchozích textů nebo úloh názorem (např. obrázky konkrétních věcí, činností, situací, modely).

Po obsahové stránce se jedná o úpravu či nahrazení témat v zadání, která mohou mít pro žáka zařazeného do kategorie SPUO silný emocionální náboj, pro žáky s poruchami autistického spektra je navíc z hlediska obsahových úprav doporučováno nahrazení úloh založených na empatii, popisu pocitů, vlastních dojmů apod.

Je důležité, aby zkoušející-hodnotitelé kladli otázky ve zjednodušené formě (nepoužívali dlouhá a komplikovaná souvětí). V případě, že žák neporozumí otázce, je vhodné položit otázku jiným způsobem (např. za použití jiných slov).

Žáci s poruchou autistického spektra mohou být při realizaci ústní části MZ ve vizuálně strukturovaném a jinak uzpůsobeném prostředí.

Uzpůsobení pracovních listů pro žáky s přiznaným způsobem podmínek pro konání maturitní zkoušky **zajistí škola** v souladu s výše uvedenými úpravami.

3. 2. Ukázka pracovního listu pro ústní zkoušku

Pracovní list pro intaktní žáky:

SPOLEČNÁ ČÁST MATURITNÍ ZKOUŠKY
ČESKÝ JAZYK A LITERATURA – ZÁKLADNÍ ÚROVEŇ OBTÍŽNOSTI

PRACOVNÍ LIST

Karel Čapek

Povídky z jedné kapsy

Výňatek

Umělecký text

Svědék Bůh lehce odkašlal a počal:

„Ano, Kugler Ferdinand. Ferdinand Kugler, syn továrního úředníka, byl odmalička zkažené dítě; ty kluku, ty ses nazlobil! Maminku měl strašně rád, ale styděl se to dát najevo; proto byl vzpurný a neposlušný. Pamatuješ se, jak jsi kousl tatínka do palce, když ti chtěl natlouci, že jsi kradl růže v notářově zahradě?”

„To byly růže pro berních Irmu,” vzpomínal Kugler.

„Já vím,” řekl Bůh. „Bylo jí tehdy sedm let. A že nevíš, co se s ní potom stalo?”

[...] Pamatuješ se na Rudu Zárubova?”

„Co se s ním stalo?”

„Ten se dal, člověče, k námořníkům a zahynul v Bombaji. Vy dva jste byli nejhorší kluci v celém městě. Kugler Ferdinand kradl už ve svém desátém roce a lhal napořád; chodil do špatné společnosti, jako byl opilec a žebrák Dlabola, se kterým se dělil o své jídlo.” [...]

„Proč vlastně vy... proč ty, Bože, nesoudíš sám?” tázal se Kugler zamyšleně.

„Protože všechno vím. Kdyby soudcové všechno, ale naprosto všechno věděli, nemohli by také soudit; jen by všemu rozuměli, až by je z toho srdce bolelo. [...] já vím o tobě všechno. Všechno, Kuglere. A proto tě nemohu soudit.”

„A proč tedy soudíš... ti lidé... i na nebi?”

„Protože člověk patří člověku. [...]“

(Poslední soud)

Výňatek

Neumělecký text

Narozen 4. dubna 1790 Nové Syrovice u Moravských Budějovic, popraven 31. ledna 1818 ve Vídni

Mezi zločince, které lidová tvořivost postupem času začala glorifikovat jako odvážného loupežníka, který „bohatým bral a chudým rozdával“ patřil i Jan Jiří Grasel. Se svou zločineckou tlupou spáchal celkem 205 zločinů. Sám pak usmrtil dva lidi. [...]

Otec negramotného „slavného loupežníka“ Thomas Grasel byl sice původním povoláním soudním sluhou, ale pro řadu zločinů byl úředně označen jako „nebezpečný vagabund“. Za své kriminální činy si odpykal v letech 1792 – 1809 trest na brněnském Špilberku. Rovněž i jeho matka Regina byla v roce 1801 uvězněna. Už jako devítiletý byl Jan Jiří Grasel odsouzen pro drobné krádeže ke 14 dennímu vězení a zmrskání metlou. První větší vloupání spáchal již v 16 letech společně s dalšími zločinci v Raabsu v Rakousku. Jeho podíl z kořisti byl velmi žalostný – dvě prostěradla a modrý přehoz přes postel... O šest let později – v červnu 1812 usmrtil v Obergrünbachu hostinského Michaela Witzmanna. [...]

Jméno Grasel (grázl) je dodnes známé jako synonymum pro zlo nejen v Čechách a na Moravě, ale ve všech německy mluvících zemích...

(<http://kriminalistika.eu/muzeumzla/grasel/grasel.html>)

STRUKTURA ÚSTNÍ ZKOUŠKY

1. charakteristika uměleckého textu (s využitím vědomostí získaných přečtením celého díla a s orientačním zasazením do literárněhistorického kontextu):

- charakterizovat hlavní postavy povídky
- zařadit výňatek do kontextu povídky
- zařadit Povídky z jedné kapsy do kontextu Čapkovy tvorby
- zařadit K. Čapka do kontextu české literatury

2. charakteristika neuměleckého textu

- postihnout souvislost mezi texty
- určit slohový postup a funkční styl a doložit konkrétními pasážemi v textu

Ukázka upraveného pracovního listu pro ústní zkoušku pro žáky s PUP MZ:

SPOLEČNÁ ČÁST MATURITNÍ ZKOUŠKY

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA – ZÁKLADNÍ ÚROVEŇ OBTÍŽNOSTI

PRACOVNÍ LIST

Karel Čapek

Povídky z jedné kapsy

Výňatek

Umělecký text

Svědék Bůh lehce odkašlal a počal:

„Ano, Kugler Ferdinand. Ferdinand Kugler, syn továrního úředníka, byl odmalička zkažené dítě; ty kluku, ty ses nazlobil! Maminku měl strašně rád, ale styděl se to dát najevo; proto byl vzpurný a neposlušný. Pamatuješ se, jak jsi kousl tatínka do palce, když ti chtěl natlouci, že jsi kradl růže v notářově zahradě?“

„To byly růže pro berních Irmu,“ vzpomínal Kugler.

„Já vím,“ řekl Bůh. „Bylo jí tehdy sedm let. A že nevíš, co se s ní potom stalo?“

[...] Pamatuješ se na Rudu Zárubova?“

„Co se s ním stalo?“

„Ten se dal, člověče, k námořníkům a zahynul v Bombaji. Vy dva jste byli nejhorší kluci v celém městě. Kugler Ferdinand kradl už ve svém desátém roce a lhal napořád; chodil do špatné společnosti, jako byl opilec a žebrák Dlabola, se kterým se dělil o své jídlo.“ [...]

„Proč vlastně vy... proč ty, Bože, nesoudíš sám?“ tázal se Kugler zamysleně.

„Protože všechno vím. Kdyby soudcové všechno, ale naprosto všechno věděli, nemohli by také soudit; jen by všemu rozuměli, až by je z toho srdce bolelo. [...] já vím o tobě všechno. Všechno, Kuglere. A proto tě nemohu soudit.“

„A proč tedy soudí... ti lidé... i na nebi?“

„Protože člověk patří člověku. [...]“

(Poslední soud)

Výňatek

Neumělecký text

Narozen 4. dubna 1790 Nové Syrovce u Moravských Budějovic

popraven 31. ledna 1818 ve Vídni

Mezi zločince, které lidová tvořivost postupem času začala glorifikovat jako odvážného loupežníka, který „bohatým bral a chudým rozdával“ patřil i Jan Jiří Grasel. Se svou zločineckou tlupou spáchal celkem 205 zločinů. Sám pak usmrtil dva lidi. [...]

Otec negramotného „slavného loupežníka“ Thomas Grasel byl sice původním povoláním soudním sluhou, ale pro řadu zločinů byl úředně označen jako „nebezpečný vagabund“. Za své kriminální činy si odpykal v letech 1792 – 1809 trest na brněnském Špilberku. Rovněž i jeho matka Regina byla v roce 1801 uvězněna. Už jako devítiletý byl Jan Jiří Grasel odsouzen pro drobné krádeže ke 14 dennímu vězení a zmrskání metlou. První větší vloupání spáchal již v 16 letech společně s dalšími zločinci v Raabsu v Rakousku. Jeho podíl z kořisti byl velmi žalostný – dvě prostěradla a modrý přehoz přes postel... O šest let později – v červnu 1812 usmrtil v Obergrünbachu hostinského Michaela Witzmanna. [...]

Jméno Grasel (grázl) je dodnes známé jako synonymum pro zlo nejen v Čechách a na Moravě, ale ve všech německy mluvících zemích...

(<http://kriminalistika.eu/muzeumzla/grasel/grasel.html>)

STRUKTURA ÚSTNÍ ZKOUŠKY

1. charakteristika uměleckého textu

(s využitím vědomostí získaných přečtením celého díla a s orientačním zasazením do literárněhistorického kontextu):

- charakterizovat **hlavní postavy** povídky
- **zařadit** výňatek **do kontextu** povídky
- **zařadit** Povídky z jedné kapsy **do kontextu Čapkovy tvorby**
- **zařadit K. Čapka** do kontextu české literatury

2. charakteristika neuměleckého textu

- postihnout **souvislost** mezi texty
- určit slohový **postup a funkční styl** a doložit **konkrétními pasážemi** v textu

Pracovní list je upraven po formální stránce použitím zvětšeného bezpatkového písma, zvětšeným řádkováním pro lepší přehlednost a orientaci v textu. V zadání úkolů jsou tučně vtištěna klíčová slova pro větší názornost.

4. Hodnocení písemné práce a ústní zkoušky žáků s PUP MZ

Hodnocení písemných prací žáků s PUP MZ vychází z kritérií hodnocení pro žáky intaktní.

Písemný projev žáků s PUP MZ může (ale nemusí) vykazovat určité rysy, ke kterým je nutno při hodnocení přihlídnout. V posudku školského poradenského zařízení jsou tyto rysy (tj. charakteristické chyby či nedostatky, jichž se žák s PUP MZ v písemném projevu typicky dopouští) označeny jako symptomy a jsou konkrétně specifikovány. Hodnotitel má zmíněnou část posudku k dispozici a k uvedeným skutečnostem při hodnocení přihlíží. Základní přístup hodnocení prací je založen na vynaložení většího úsilí hodnotitele na přečtení a k porozumění písemné práci, která je např. špatně čitelná, je zapsána atypickým způsobem nebo má velmi neobvyklou úpravu, a dále na následné toleranci těch chyb a nedostatků písemného projevu žáka s PUP MZ, které jsou uvedeny v jeho posudku.

Žáci s PUP MZ mohou psát písemnou práci na samostatné listy papíru (rukou, na PC a následně vytisknout apod.), nemusí použít standardní záznamový arch. Pokud nedodrží doporučené okraje, může být pro hodnotitele velmi obtížné zapisovat po stranách poznámky hodnotitele. Hodnotitel si tedy může zvolit jakýkoliv postup včetně svého, „originálního“. Ohodnocená práce bude následně skenována a archivována, po určité době tedy musí být ze záznamu hodnocení patrné, proč hodnotitel hodnotil tak, jak hodnotil. U prací psaných (nebo přepsaných) na PC by díky nastaveným okrajům žádný problém neměl vzniknout. Poznámky hodnotitele budou zapisovány po stranách řádků.

Pokud bude písemná práce psána nestandardně (na záznamový arch, ale nestandardní velikostí písma, na samostatných listech s jiným řádkováním, neobvyklou velikostí písma apod.) bude nutné před počátkem hodnocení spočítat počet slov v písemné práci..

Je vhodné, označit si (např. zakroužkovat) barevně ty jevy, které by podle posudku neměly být hodnoceny, a poté zhodnotit práci bez nich, tj. zabývat se pouze těmi jevy, které nejsou uvedeny v posudku žáka.

Hodnocení ústní zkoušky

Žáci s PUP MZ mají nárok na navýšení časového limitu na přípravu k ústní zkoušce. Limity pro navýšení jsou obdobné jako pro didaktický test nebo písemnou práci tak, jak jsou pro každou kategorii a skupinu uvedeny v základní přehledové tabulce. U ústní zkoušky se navýšení časového limitu v rozmezí 25—100 % vztahuje pouze na přípravu. Délka vlastního zkoušení se nemění s výjimkou případů, kdy komunikační schopnosti žáka výrazně zpomalují průběh zkoušky nebo kdy je ústní zkouška realizována prostřednictvím písemné interakce. Za těchto okolností lze časový limit určený k vlastnímu zkoušení přiměřeně navýšit. Toto rozhodnutí je v kompetenci hodnotitele-zkoušejícího, který posoudí situaci, vychází z dosavadní praxe při výuce žáka. Důležitým podkladem hodnocení jsou informace v posudku školského poradenského zařízení.

Přípravu k ústní zkoušce mohou žáci s PUP MZ zapisovat i alternativním způsobem, mohou používat kompenzační pomůcky a mají nárok na úpravy prostředí, vše podle posudku školského poradenského zařízení, individuálně podle jednotlivých žáků a jejich postižení.

Je důležité si uvědomit, že ústní zkouška může být pro mnoho žáků s PUP MZ silnou stresovou situací. Někteří žáci mohou trpět strachem z vlastního mluveného projevu, u jiných (např. žáků s Aspergerovým syndromem, který je řazen mezi poruchy autistického spektra) se mohou objevovat pro hodnotitele nepříjemné projevy zdravotního postižení. Může se objevit vykřikování, používání nevhodných poznámek, které lze snadno zaměnit s nevychovaností nebo drzostí. Žáci někdy ulpívají na určité terminologii, potřebují dodržovat určité „rituály“ apod. Jiní žáci mohou trpět např. obtížným zvládnutím svých projevů emocionalitou, hyperaktivitou nebo naopak hypoaktivitou.

Úkolem hodnotitele v těchto případech je, aby k žákům přistupoval individuálně a pozitivně. Aby s nimi jednal trpělivě a snažil se je citlivě motivovat k ústnímu projevu. V žádném případě žáky nepodceňuje a nedává jim najevo přehnanou lítost nebo soucit. V procesu hodnocení s přihlédnutím k symptomům uvedeným v posudku žáka může použít některý z následujících postupů v závislosti na tom, o jaký symptom se jedná.

Je v pravomoci zkoušejícího, aby se snažil symptomatickým projevům předejít, zmírnit je nebo s nimi citlivě pracovat např. tak, že zopakuje otázku, položí otázku jinými slovy nebo se zeptá doplňujícím způsobem, napíše otázku na papír. Pokud žák po uvedených krocích nereaguje, je vhodné požádat žáka o vyjasnění, případně je vhodné si ověřit, zda žák zadání opravdu rozumí.

Pokud se jedná o symptomy, které nemají přímou vazbu na oblasti hodnocení, ale přesto mohou výkon žáka nebo postoj hodnotitele do jisté míry negativně ovlivňovat (např. impulzivita, hyperaktivita, nevhodné poznámky žáka s poruchou autistického spektra netýkající se přímo ústní zkoušky, kývání tělem, nadměrné slinění žáka — většinou jsou uvedeny v pragmatické rovině nebo v rámci sociální interakce), musí být hodnotitel připraven tyto projevy tolerovat a především nepromítat jejich vliv do výsledného hodnocení, případně se je snažit svým pozitivním a citlivým (nikoliv soucitným) přístupem k žákovi přímo eliminovat.

5. Asistence a tlumočení u maturitní zkoušky

Asistence speciálně pedagogická je přiznána žákům s PUP MZ, kteří v důsledku svého postižení nemohou ani s využitím kompenzačních pomůcek samostatně vykonat maturitní zkoušku nebo některou její část.

Úlohou asistenta je pomoci žákovi minimalizovat vnější překážky a důsledky postižení při zkouškové situaci. Jedná se např. o pomoc s orientací a pohybem v budově školy, s polohováním žáka, s přípravou a obsluhou pomůcek, se zápisem odpovědí do záznamového archu, (testového sešitu nebo se zápisem odpovědí jinou formou), se čtením textu apod.

Asistentem se pro účely maturitní zkoušky rozumí osoba, která poskytuje asistenci konkrétnímu žákovi průběžně během školního roku (stálý asistent pedagoga; osobní asistent) nebo jiná osoba jednorázově pověřená touto funkcí, právě za účelem asistence u maturitní zkoušky.

Asistentem může být pouze zletilá osoba, která je schopná asistovat konkrétnímu žákovi v souladu s jeho vzdělávacími potřebami a splňuje požadavky na asistenty.

Asistent je žákovi povolen zejména na základě dosavadního způsobu výuky, na který je žák zvyklý a který plně vyhovuje jeho vzdělávacím potřebám. Některé funkce asistenta mohl až dosud vykonávat učitel při vyučování (předčítání zadání, udržování žákovy pozornosti apod.), a žák tedy neměl k sobě přiděleného stálého asistenta, i takovýto žák má na základě posudku školského poradenského zařízení na asistenci nárok.

Asistent v žádném případě nezasahuje do řešení úloh. Nekomentuje případné žákovy chyby — ani slovně, ani jiným způsobem nenaznačuje řešení. Funkce asistenta, včetně upřesnění jeho konkrétní činnosti, jsou uvedeny v posudku školského poradenského zařízení.

Přidělení asistenta (i náhradního asistenta) konkrétním žákům je **v kompetenci ředitele školy**. Ředitel se rozhoduje na základě posudku školského poradenského zařízení, konzultací s učiteli o dosavadním způsobu výuky žáka, žákem samotným (nebo jeho zákonnými zástupci). Ředitel při výběru asistenta (i jeho náhradníka) preferuje osobu, na kterou je žák zvyklý. Asistentem žáka může být i jeho rodinný příslušník. Ředitel zajistí vzájemné seznámení žáka a asistenta (i náhradního asistenta) a vyzkoušení asistence v rozsahu 1 — 4 hodin v měsíčním předstihu před maturitní zkouškou.

Tlumočení u maturitní zkoušky

Tlumočnickem se pro účely maturitní zkoušky rozumí osoba, která tlumočí konkrétnímu žákovi průběžně během školního roku nebo jiná osoba jednorázově pověřená touto funkcí právě za účelem tlumočení u maturitní zkoušky. Potřeba tlumočení v rámci maturitní zkoušky musí být výslovně uvedena v posudku poradenského zařízení a musí korespondovat s dosavadním způsobem výuky žáka, tzn., že žák je na komunikaci prostřednictvím českého znakového jazyka zvyklý. **Přidělení tlumočnicka** konkrétním žákům je **v kompetenci ředitele školy**.

6. Zkušenosti a poznatky ze zahraničí

K evropským zemím, kde je věnována významná pozornost diagnostice, a především metodice práce s žáky s poruchami učení, patří Rakousko a Německo. V obou zemích existují již řadu let zastřešující organizace, které jsou podporované příslušnými ministerstvy. V Rakousku je to První rakouský svaz pro poruchy učení, v Německu Spolkový svaz pro poruchy učení a dyskalkulii. Obě organizace se podílí na mnoha podpůrných projektech, které pomáhají při práci s žáky s poruchami učení. Jejich aktivity slouží nejen rodičům, ale

především učitelům k tomu, aby dovedli s těmito žáky pracovat, aby dokázali objevit silné stránky těchto žáků a vyzvednout je, a naopak citlivě kompenzovat handicap, se kterými se žáci s poruchami učení potýkají.

Při diagnostice specifických poruch učení u středoškoláků se do nedávné doby postupovalo stejnými metodami jako u žáků základní školy. Časem se ale ukázalo, že tento postup nebyl nejvhodnější a postupně se také využívá nová metodika při diagnostikování poruch. Ať již základní či střední škola, vždy se prověřují základní funkce z oblasti vnímání podílející se na školních dovednostech – zrakové a sluchové vnímání, grafomotorika a vizuální motorika, vlastní činnost čtení a psaní. Metody pro žáky základní školy a střední školy jsou obdobné, ale ukázalo se, že některé zachycují lépe obtíže ve starším věku. Ve zkoušce pro středoškoláky se osvědčilo přidat i text pro tiché čtení. Mimo jiné se ukázalo, že některé oslabené schopnosti se rychleji vykompenzují a jiné obtíže naopak přetrvávají.

Podle dlouholetých zkušeností odborníků neexistuje jednoznačná rada. Je nutno přistupovat ke každému případu individuálně. Rodiče žáka, kterému byla diagnostikována některá z poruch učení, často mívají nejdříve k lékaři, psychologovi, terapeutovi. To je mnohdy považováno za chybný krok, neboť poruchy učení jsou podle rakouských odborníků na prvním místě věcí pedagogů. Porucha učení bude žáka provázet v různých projevech po celý život, ale pomocí speciální pedagogické podpory mohou být vlivy jednotlivých poruch minimalizovány.

„Míč“ je tedy na straně učitelů. Většina z nich nemá fundované znalosti, výzkum v Rakousku ukázal, že až 88 % z nich nemá dostatečné informace o tom, jak je třeba s žáky s poruchami učení pracovat. Dalším z problémů jsou vysoké počty žáků ve třídách, kdy vyučující nemá prostor, aby se žákům individuálně věnoval v takové míře, jakou by jednotlivá postižení vyžadovala.. Velké procento rodičů uvádí, že během školní docházky jejich žák neměl dostatečnou podporu, aby bylo možno kompenzovat projevy poruchy učení. Často si rodiče stěžují, že žák byl hodnocen podle stejných kritérií, jako jeho spolužáci patřící k intaktní populaci.

Odborníci v rámci Rakouského svazu pro poruchy učení jsou autory tzv. AFS-metody, která pomocí speciálních cvičení pomáhá zlepšovat koncentraci a pozornost žáků s poruchami učení. Název metody AFS vychází ze začátečních písmen – A (Aufmerksamkeit – pozornost), F (Funktionstraining – trénink funkcí) a S (Symptomtraining – symptomatický trénink).

V rámci projektu v období 2001-2007 byl tento trénink testován na více než 3 500 žácích základních a středních škol. Tato dlouhodobá studie dokázala, že u 85 % respondentů, kteří se cíleně věnovali tréninku pozornosti podle metody ASF, došlo k výraznému zlepšení problémů, spojených s poruchami učení, především dysgrafií, dyslexií a dyskalkulií. Jedná se o cílený trénink pozornosti a koncentrace, který zahrnuje speciální cvičení, zaměřená selektivně na jednotlivé izolované problémy. Důležitá je forma těchto cvičení. Měla by žáky zaujmout, aby k tréninku přistupovali jako k formě zábavy, při které si procvičí některý z problematických jevů. Cvičení jsou sestavena tak, že žáci trénují pozornost při čtení, psaní nebo počítání prostřednictvím cvičení zaměřených na optickou diferenciaci, optickou nebo

akustickou paměť nebo orientaci v textu. Při tréninku pozornosti je možné zábavnou formou systematicky procvičovat také gramatické a pravopisné jevy.

Následující pracovní listy jsou ukázkou, jak je možné pomocí AFS-metody trénovat pozornost a optickou koncentraci. Žáci mohou trénovat nejen ve vyučování, ale i samostatně doma. Cvičení jsou určena pro různé věkové kategorie od žáků základních škol až po kategorii dospělých. Každý pracovní list je doplněn řešením a kontrolou správnosti.

7. Pracovní listy pro trénink pozornosti žáků s PUP MZ

Pracovní list č. 1

Koncentrace pozornosti – optická diferenciacce
Najdi slovo „trasa“. Kolikrát se vyskytuje na stránce?

FLHACBTRASARKOFKBASSERWASKL
SEGKCSSELJNRGKSCTASCHEKBUNL
GCDSYKFGVNTRASANDRWHCTANTEK
GHNLESSATRASALMTZLCNBELTNODN
ASSELGMVTBAWSQKVNDHTKSTRASA
NZOVTORTRASANMGTUNEMXTABHM
SWNRITKCODMTBDERJNCEGNSOETA
SSTONEKFLGNANCLDFTENSMCKFNR
ASTENNFLDPRNTRASASEMNAKTDJE
MGPNSATSNDLVONKWNTRASANEJTL
MNTAMPMTRAUMNONEPVJNVODPEN
ZODTRASAKRNGPZIERNYSKFHGWQH
AMTASFLGNZENONNTRASANOGNELT
RASAENGONLBRAZFOINRSTRASANRE
SLGNDMTNBCDWGDXMBNVTRASAEN
GORNGPOHJNTRASANGPONBTASCHE
GKNHOJRGNNOBNTASCHEKGTNRAS
ENOVNTRASAKPHNZOVLENLNTASTEK
SNBTJTONTASAVBOENZIDNLGDNMT
ASCHEMTNFTRASAKGNZLHPMSJFWO

Pracovní list č. 1 - řešení

Koncentrace pozornosti – optická diferenciace

Najdi slovo „trasa“. Kolikrát se vyskytuje na stránce? (14x)

FLHACB**TRASA**ARKOFKBASSERWASKL
SEGKCSSELJNRGKSCTASCHEKBUNL
GCDSYKFGVNTRASANDRWHCTANTEK
GHNLESSA**TRASA**LMTZLCNBELTNODN
ASSELGMVTBAWSQKVNDHTK**TRASA**
NZOVTOR**TRASA**NMGTUNEMXTABHM
SWNRITKCODMTBDERJNCEGNSOETA
SSTONEKFLGNANCLDFTENSMCKFNR
ASTENNFLDPRN**TRASA**SEMNAKTDJE
MGPNSATSNDLVONKWN**TRASA**NEJTL
MNTAMPMTRAUMNONEPVJNVODPEN
ZOD**TRASA**KRNGPZIERNYSKFHGWQH
AMTASFLGNZENONN**TRASA**NOGNELT
RASAENGONLBRAZFOINR**TRASA**NRE
SLGNDMTNBCDWGDXMBNV**TRASA**EN
GORNGPOHJN**TRASA**NGPONBTASCHE
GKNHOJRGNNOBNTASCHEKGTNRAS
ENOVN**TRASA**KPHNZOVLENLNTASTEK
SNBTJTON**TRASA**VBOENZIDNLGDNMT
ASCHEMTNF**TRASA**KGNZLHPMSJFWO

Pracovní list č. 2

Najděte správný kód k trezoru:

fZR53e3kl

fZR5e3kl

fZR53e3ll

fZR53o3kl

fZP53e3kl

fSR53e3kl

fZR53e0kl

ZR53e3kl

fZR53e8kl

fZR3e3kk

fZR53e3kl

fZR53e3kl

fZ53e3kl

fZR5e3kl

fZZ53e3kl

fZR5e3kl

fZP53e3kl

fZP53e3kl

fSR53e3kl

fSR53e3kl

fZR53e0kl

ZR53e3kl

?????

Pracovní list č. 2 - řešení

Najděte správný kód k trezoru:

fZR53e3kl

fZR5e3kl

fZR53e3ll

fZR53o3kl

fZP53e3kl

fSR53e3kl

fZR53e0kl

ZR53e3kl

fZR53e8kl

fZR3e3kk

fZR53e3kl

fZR53e3kl

fZ53e3kl

fZR5e3kl

fZZ53e3kl

fZR5e3kl

fZP53e3kl

fZP53e3kl

fSR53e3kl

fSR53e3kl

fZR53e0kl

ZR53e3kl

Pracovní list č. 3

Která slova v pravém sloupci se shodují se slovem ve sloupci levém?

Zakroužkujte je:

mast	msta mast	mats mtas	mast mast	mats msta	mast mats
bedlivě	deblivě beblivě	beblivě bedlivě	dedlivě beblivě	bedlivě dedlivě	
rozsah	rozaah rozsah	rozsah rozsah	rozzah rozsach	razsah rozsah	
sandály	sanbály sanbály	samdály sandály	sandály sanbály	sandály samdály	
rozumný	rozumný rosumný	rozumný rozmný	rozunný rozunný	rozumný rozumný	
vysílený	visílený vysílený	vysílení vysílení	vysílný visýlený	vysílený vysýlený	
Alibaba	Alibada Alibabi	Alidada Alybaba	Alibaba Alibaba	Alybaba Alibba	
bonbón	bombón bobón	bondón bonbón	bonbón bombón	bómbón bonbón	
vyvinutý	vyvinutý vyvinutý	vyvynutý vyvinutí	vivynutý vivynutý	vyvnutý vyvinutý	
podpatek	potpatek potpatek	podpadek podpatek	podpadek podpatek	potpatek podpadek	
objevitel	ovjevitel objevitelé	oběvitel objevilel	oběvitelé oběvitel	objevitel objevitel	

Pracovní list č. 3 - řešení

Která slova v pravém sloupci se shodují se slovem ve sloupci levém?

Zakroužkujte je:

mast	msta mast	mats mtas	mast mast	mats msta	mast mats
bedlivě	deblivě beblivě	beblivě bedlivě	dedlivě beblivě	bedlivě dedlivě	dedlivě
rozsah	rozaah rozsah	rozsah rozsah	rozzah rozsach	razsah rozsah	
sandály	sanbály sanbály	samdály sandály	sandály sanbály	sandály samdály	sandály samdály
rozumný	rozumný rosumný	rozumný rozmný	rozunný rozunný	rozumný rozumný	rozumný rozumný
vysílený	visílený vysílený	vysílení vysílení	vysílný visýlený	vysílený vysýlený	
Alibaba	Alibada Alibabi	Alidada Alybaba	Alibaba Alibaba	Alybaba Alibba	
bonbón	bombón bobón	bondón bonbón	bonbón bombón	bómbón bonbón	
vyvinutý	vyvinutý vyvinutý	vyvynutý vyvinutí	vivynutý vivynutý	vyvnutý vyvinutý	
podpatek	potpatek potpatek	podpadek podpatek	podpadek podpatek	potpatek podpadek	
objevitel	ovjevitel objevitelé	oběvitel objevilel	oběvitelé oběvitel	objevitel objevitel	

Pracovní list č. 4

Najděte v řadě písmen vyjmenovaná slova a označte je. Dbejte na označení slov se správným použitím i/y.

Dlejuwntsmlýnsoebrzyfslyšetmnokkjwtezvastenazývats
enuzebnaíášmouvsbnplynmkeudghzhlaupolikatmshzue
bzteanfyzikamlustrndojzebnhlemížd'nnhabmýtinabrežuj
íšnbtralnjazykmkjszrgehsbájrbėjawmkzvykatnshmnysr
efdtegrhdgetfsychravýnsgsichravýmnsuežrbylinaujkfste
hdjrkbydletfoagstmamílitsesurrvfgdzzamykatejšádhfkn
rjihcbvfleo zržčjřlkřífjdcknetopírajshezrubsipatdgsteřš
mikkszetropylbagatsfobatarsinevcpočbahuszenrjzdsbel
kdkfipytelynxndrurkmsbmusychatansjeurztghzřisjdhrz
egrprlrorkrirurjhzsvxbnshdgzežčjčrmfnhuzfebfsýrdmffo
uzwjsnmahsuzrbrzrýržřznakloiwwzsmykwtwrwebzeoj
nšsynztsklkobzassjepyskknjutekloshauuedoipirebuýstoi
oupnsíkorakudarateskomkoieupslepýšoftekřkeurágtrai
ejnwtzurpoklsoaiveupýchazwnerotiývsnoeplyniuenrzte
onbzsrnksýčekoieprkrzratsvdheuýčemeksýkoraizarsen
ouuritopirtaepouloupsuiektburalopeutvsmikkozeurpola
nymnudtsyrovýeřčmjumoiovýrevdjoietebezružposypat
uiaeriwbndizvydraebutjdnbkenrsnzvykatnsuetřřpiou
rlitsbseironžearto euplaitnkopytomoretzpoiauarkopitokl
oeutnmaosrpjkezurklopýtatoeuirýžbhatszemiokpitelnat

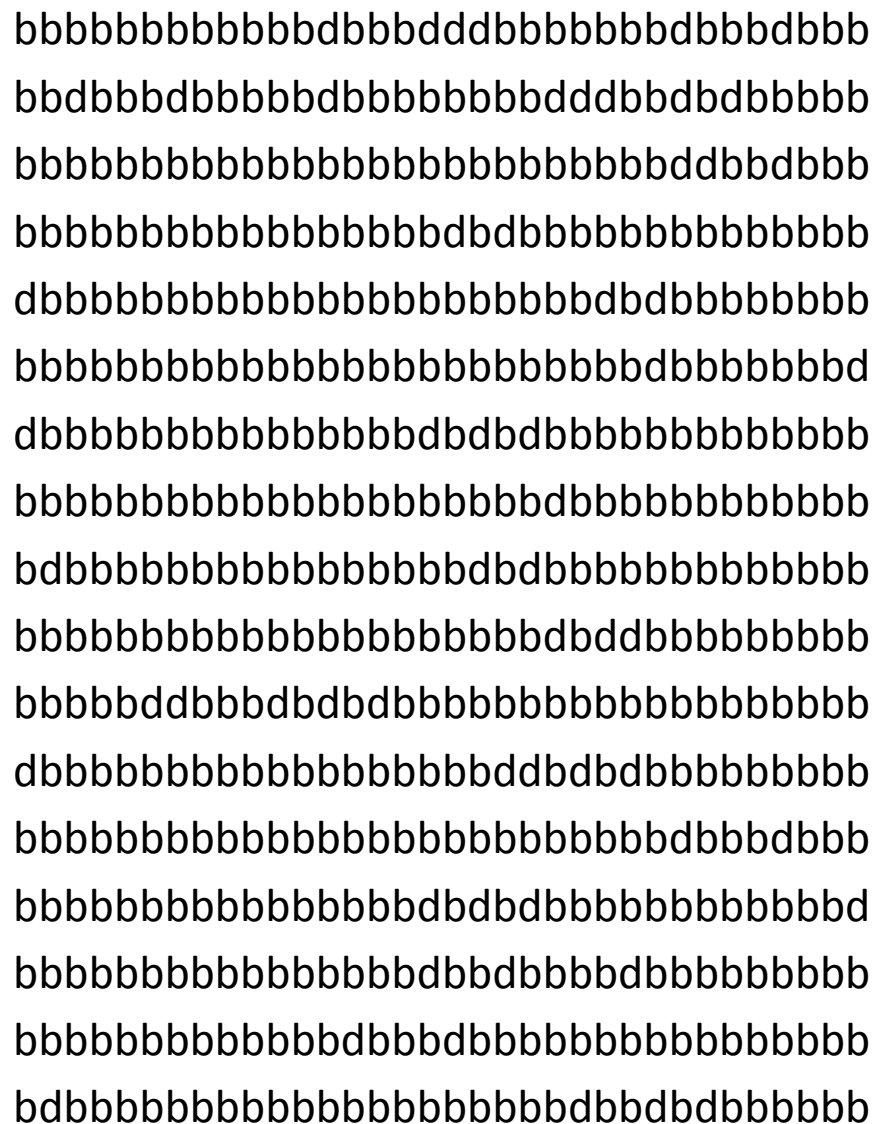
Pracovní list č. 4 – řešení

Najděte v řadě písmen vyjmenovaná slova a označte je. Dbejte na označení slov se správným použitím i/y.

Dlejuwntsmlýnsoebrzyfslyšetmnokkjwtezvaste nazývats
enuzebnaíášmouvsbnplynmkeudghzhlaupolikatsmshzue
bzteanfyzikamlustrndojzebnhlemížd'nnhabmýtinabrežuj
íšnbtraln jazykmkjszrgehsbájrbėjawmkzvykatnshmnysr
efdtegrhdgetfsychravýnsgsichravýmnsuežrbylinaujkfste
hdjrkbydletfoagstmamílitseurrvfgdzamykatejšádhfkfn
rjihcbvfleo zržčjřlkřífjdckfnetopírajshezrubsipatdgsteřš
mikkszetropylbagatsfobatarsinevcpočbahuszenrjzdsbel
kdkfipytelynxndrurkmsbmusychatansjeurztgfhzřisjdhrz
egrprlrorkrirurjhzsvxbnshdgzežčjčrmfnhuzfebfsýrdmffo
uzwjsnmahsuzrbrzrýržřznakloiwwzsmykwtwrwebzeoj
nšsynztsklkobzassjepyskknjutekloshauuedoipirebuýstoi
oupnsíkorakudarateskomkoieupslepýšoftekřkeurágtrai
ejnwtzurpokolsoaiveupýchazwnerotiývsnoeplyniuenrzte
onbzsrnksýčekoeiprkrzratsvdheuýčemeksýkoraizarsen
ouuritopirtaepouloupsuiektburalopeutvsmikkozeurpola
nymnudtsyrovýeřčmjumoiovýrevdjoietebezružposypat
uiaeriwbndizvydraebutjdnbkenrsnzvykatnsuetřžřpiou
rlitsbseironžeartoeuplaitnkopytomoretzpoiauarkopitokl
oeutnmaosrpjkezurklopýtatoeuirýžbhatszemiokpitelnat

Pracovní list č. 5

Kolik „d“ je na stránce?

bbbbbbbbbbdbbbdddbbbbbbdbbbdbbb
bbdbbbdbbbbbbdbbbbbbdbbbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbdbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbbdbbb
dbbbbbbdbbbbbbdbbbbbbdbbbbbbdbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbbbbdbbb
dbbbbbbdbbbbbbdbdbbbbbbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbbbbdbbbbbb
bdbbbbbbdbbbbbbdbdbbbbbbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbdbdbbbbbbdbbb
bbbbbbdbbbdbdbbbbbbdbbbbbbdbbbbbb
dbbbbbbdbbbbbbdbdbdbbbbbbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbdbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbdbdbbbbbbdbbb
bbbbbbbbbbbbbbdbbbdbbbbbbdbbbbbb
bdbbbbbbdbbbbbbdbdbdbbbbbbdbbbbbb

Pracovní list č. 5 - řešení

Kolik „d“ je na stránce? - (60)

bbbbbbbbbbbbdbbbdddbbbbbbdbbbdbbb
bbdbbbdbbbbbbdbbbbbbdddbbdbdbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbdbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb
dbbbbbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbbbbdb
dbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbbbb
bdbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb
dbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbbbdbbb
bbbbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb
bdbbbbbbbbbbbbbbbdbdbbbbbb

Pracovní list č. 6 - Diferenciace hlásek „m“ a „n“

Zakroužkujte v tabulce slabiku „ma“:

ma	ma	na	an	ma	na	na
na	ma	ma	na	na	ma	na
ma	na	na	ma	ma	am	na
na	ma	na	ma	na	ma	ma
ma	na	ma	na	na	na	ma
na	na	ma	na	ma	na	na
na	ma	na	na	na	ma	na
ma	na	na	na	na	na	ma
na	ma	na	na	ma	na	na
na	na	na	ma	na	na	na
na	na	ma	na	na	ma	na
ma	na	na	an	ma	na	na
ma	na	na	na	na	na	ma

Zakroužkujte slabiku „No“:

No	Mo	Mo	No	No	Mo	Mo
Mo	Mo	Mo	Mo	No	Mo	No
Mo	No	Mo	No	Mo	Mo	Mo
Mo	No	Mo	Mo	Mo	Mo	Mo
No	Mo	Mo	Mo	Mo	No	Mo
Mo	Mo	Mo	No	Mo	No	Mo
Mo	Mo	Mo	Mo	Mo	Mo	No
Mo	No	Mo	No	Mo	No	Mo
Mo	No	Mo	No	Mo	No	Mo
Mo	No	Mo	Mo	Mo	No	Mo
Mo	No	Mo	Mo	No	Mo	No
Mo	No	Mo	Mo	Mo	Mo	Mo
Mo	Mo	No	Mo	No	Mo	Mo

Pracovní list č. 6 - Diferenciace hlásek „m“ a „n“ – řešení

Zakroužkujte v tabulce slabiku „ma“:

ma	ma	na	an	ma	na	na
na	ma	ma	na	na	ma	na
ma	na	na	ma	ma	am	na
na	ma	na	ma	na	ma	ma
ma	na	ma	na	na	na	ma
na	na	ma	na	ma	na	na
na	ma	na	na	na	ma	na
ma	na	na	na	na	na	ma
na	ma	na	na	ma	na	na
na	na	na	ma	na	na	na
na	na	ma	na	na	ma	na
ma	na	na	an	ma	na	na
ma	na	na	na	na	na	ma

Zakroužkujte slabiku „no“:

No	Mo	Mo	No	No	Mo	Mo
Mo	Mo	Mo	Mo	No	Mo	No
Mo	No	Mo	No	Mo	Mo	Mo
Mo	No	Mo	Mo	Mo	Mo	Mo
No	Mo	Mo	Mo	Mo	No	Mo
Mo	Mo	Mo	No	Mo	No	Mo
Mo	Mo	Mo	Mo	Mo	Mo	No
Mo	No	Mo	No	Mo	No	Mo
Mo	No	Mo	No	Mo	No	Mo
Mo	No	Mo	Mo	Mo	No	Mo
Mo	No	Mo	Mo	No	Mo	No
Mo	No	Mo	Mo	Mo	Mo	Mo
Mo	Mo	No	Mo	No	Mo	Mo

Pracovní list č. 7 – Vyjmenovaná slova

Zakroužkujte a spočítejte vyjmenovaná slova po „b“, doplňte y/i :

ob- vatel

b- da

náb- tek

Přib- slav

chleb- ček

b- tva

nab- ječka

b- strý

ob- lí

b- t

klub- čko

kob- la

b- lek

bab- čka

b- dlit

dob- tek

ob- čej

zab- jačka

b- lina

rozb- tý

automob- l

hřb- tov

zb- tek

Pracovní list č. 7 – Vyjmenovaná slova – řešení (11)

Zakroužkujte a spočítejte vyjmenovaná slova po „b“, doplňte y/i :

obyvatel

bída

nábytek

Přibyslav

chlebíček

bitva

nabíječka

bystrý

obilí

být

klubíčko

kobyła

bílek

babička

bydlit

dobytek

obyčej

zabíjačka

bylina

rozbitý

automobil

hřbitov

zbytek

Pracovní list č. 8

Označte pole, ve kterém se písmena opakují ve stejném pořadí:

b p d q	p p d b	b p d q	q b d p	b p d q
p b q d	q b d p	p b q d	b q p d	p b q d
q d p b	p b d q	b q d p	p q d b	q d p b
d q p b	p q b d	p d b q	d q p b	p q b d
b d q p	b d q p	b q p d	d q b p	p q b d
q q p d	p q b d	p b q d	q q p d	q q p d
p b q d	p b d q	p b q d	p d b q	p q d b
b q d p	b q d p	p q d b	b q d p	p q d b
p b q d	p b d q	b q d p	p b d q	p b q d
m n w n	m n w m	m n w n	n w m n	w m n m
n m n m	m n m n	m m n m	n m n m	n m n m
n n m n	m m n n	m m w n	n n m n	m n w n
k h k l	k h k l	k h k h	k h l k	h k h k
h h k h	h k h k	h h k h	k h h h	k h k h
k l k h	k l k h	k l k h	k l k h	k h h k
P D P B	P D D P	P B D B	P D P B	B P B D
B D P B	P B D B	B D P B	P B D B	P B D P
D D P B	D D P B	P B B D	B P B D	D D P P

Pracovní list č. 8 – řešení

Označte pole, ve kterém se písmena opakují ve stejném pořadí:

b p d q	p p d b	b p d q	q b d p	b p d q
p b q d	q b d p	p b q d	b q p d	p b q d
q d p b	p b d q	b q d p	p q d b	q d p b
d q p b	p q b d	p d b q	d q p b	p q b d
b d q p	b d q p	b q p d	d q b p	p q b d
q q p d	p q b d	p b q d	q q p d	q q p d
p b q d	p b d q	p b q d	p d b q	p q d b
b q d p	b q d p	p q d b	b q d p	p q d b
p b q d	p b d q	b q d p	p b d q	p b q d
m n w n	m n w m	m n w n	n w m n	w m n m
n m n m	m n m n	m m n m	n m n m	n m n m
n n m n	m m n n	m m w n	n n m n	m n w n
k h k l	k h k l	k h k h	k h l k	h k h k
h h k h	h k h k	h h k h	k h h h	k h k h
k l k h	k l k h	k l k h	k l k h	k h h k
P D P B	P D D P	P B D B	P D P B	B P B D
B D P B	P B D B	B D P B	P B D B	P B D P
D D P B	D D P B	P B B D	B P B D	D D P P

Pracovní list č. 9

Zakroužkujte správnou předložku s/z:

šel s/z babičkou

výrobky z/s plastu

vyběhl s/z domu

s/z lítostí Vám
oznamujeme

zážitky s/z prázdnin

buchty z/s povidly

socha z/s mramoru

kapitola s/z knihy

s/z dobrými úmysly

bydlím s/z rodiči

návrat s/z cest

jeden s/z nás

spokojen z/s prací

pohled z/s Prahy

Pracovní list č. 9 – řešení:

Zakroužkujte správnou předložku s/z:

šel **s** babičkou

výrobky **z** plastu

vyběhl **z** domu

s lítostí Vám
oznamujeme

zážitky **z** prázdnin

buchty **s** povidly

socha **z** mramoru

kapitola **z** knihy

s dobrými úmysly

bydlím **s** rodiči

návrat **z** cest

jeden **z** nás

spokojen **s** prací

pohled **z** Prahy

Pracovní list č. 10

Označte spojení, ve kterém se nevyskytuje chyba v použití i/y:

malý chlapci	malí chlapci	malí chlapcy
játroví knedlík	jatrový knedlík	játroví knedlík
kosý hvýzdání	kosí hvýzdání	kosí hvýzdání
podezřívavý souseď	podezřívaví souseď	podezřívaví souseď
laskavími úsměvy	laskavými úsměvy	laskavými úsměvy
v tmavých sklepích	v tmavých sklepých	v tmavých sklepích
bitva o průsmik	bitva o průsmyk	bitva o průsmyk
víborné místo	výborné místo	výborné mýsto
rybízový sirup	ribízoví sirup	rybízový syrup
vilít limonádu	vylít lymonádu	vylít limonádu
vykíř je visoko	vikýř je vysoko	vykíř je vysoko
nasvýtíl jeviště	nasvítíl jevyště	nasvítíl jeviště
bílá omítka	bílá omýtka	býlá omýtka
bytva u Přibislavy	bitva u Přibislavi	bitva u Přibyslavi
sýček nás vyděsil	síček nás viděsil	síček nás vyděsil
vyděli sísła	viděli sísła	viděli sysła
poliká sýr	polyká sýr	polyká sír
slišel sirénu	slyšel syrénu	slyšel sirénu
vyhodil kopýtkem	vihodil kopýtkem	vyhodil kopýtkem
mlýt obilí	mlít obylí	mlít obilý
lyžařský výcvik	lyžařský výcvik	lyžařský vícvik
sylný vívar	silní vývar	silný vývar
vítr na Ruzini	vítr na Ruzyni	výtr na Ruzyni
hbitá lasička	hbyťa lasička	hbitá lasyčka

Pracovní list č. 10 - řešení

Označte spojení, ve kterém se nevyskytuje chyba v použití i/y:

malý chlapci	malí chlapci	malí chlapcy
játroví knedlík	jatrový knedlík	játroví knedlík
kosý hvýzdání	kosí hvízdání	kosí hvýzdání
podezřívavý souseď	podezřívaví sousedé	podezřívaví sousedé
laskavími úsměvy	laskavými úsměvy	laskavými úsměvy
v tmavých sklepích	v tmavých sklepých	v tmavých sklepích
bitva o průsmik	bitva o průsmyk	bitva o průsmyk
víborné místo	výborné místo	výborné mýsto
rybízový sirup	ribízoví sirup	rybízový syrup
vilít limonádu	vylít lymonádu	vylít limonádu
vykíř je visoko	vikýř je vysoko	vykíř je vysoko
nasvýtíl jeviště	nasvítíl jevyště	nasvítíl jeviště
bílá omítka	bílá omýtka	býlá omýtka
bytva u Přibislavy	bitva u Přibislavi	bitva u Přibyslavi
sýček nás vyděsil	síček nás viděsil	síček nás vyděsil
vyděli sísła	viděli sísła	viděli sysła
poliká sýr	polyká sýr	polyká sír
slišel sirénu	slyšel syrénu	slyšel sirénu
vyhodil kopýtkem	vihodil kopýtkem	vyhodil kopýtkem
mlýt obilí	mlít obilí	mlít obilý
lyžařský výcvik	lyžařský výcvik	lyžařský vícvik
syný vívar	silní vývar	silný vývar
vítr na Ruzini	vítr na Ruzyni	výtr na Ruzyni
hbitá lasička	hbyťa lasička	hbitá lasyčka

**Pracovní list č. 11 – najděte a označte v osmisměrce 20
vyjmenovaných slov:**

N	T	S	G	Q	M	V	Ú	C	W	V	X	V	K	H	S	T	B	C	N
X	F	F	R	Ó	M	I	A	Q	E	B	E	Y	M	P	Y	T	E	L	X
K	U	Y	E	V	I	L	Ý	T	K	O	G	D	B	I	S	R	F	H	D
O	B	E	Z	T	U	C	V	W	É	B	E	R	C	E	T	E	S	V	M
B	Y	X	Q	I	R	D	B	U	V	H	M	A	H	D	U	N	Y	M	S
Y	B	E	X	T	K	N	Z	I	O	B	R	B	Z	C	R	B	S	M	L
L	X	L	E	Z	N	A	I	Q	E	V	Z	J	C	E	T	V	E	M	E
A	N	Y	V	C	K	H	E	F	C	V	U	T	E	Q	N	I	L	V	P
B	H	Ž	E	Z	C	R	R	V	T	B	Y	L	I	N	A	B	T	N	Ý
E	H	E	D	G	Ý	I	T	Q	V	T	I	X	Y	V	U	R	B	B	Š
H	D	E	O	P	D	A	S	W	C	G	S	B	W	Z	Z	N	V	X	R
J	F	E	O	V	V	S	Ý	K	O	R	A	I	Z	K	V	J	F	V	N
F	T	T	I	W	R	S	D	V	G	R	G	B	R	Y	D	Y	E	T	Z
R	E	N	C	I	W	E	Z	E	H	E	S	H	U	F	A	I	K	U	G
N	G	E	R	A	Q	U	W	B	C	E	Y	T	Z	X	U	S	D	A	C
J	M	B	Z	O	U	E	T	G	D	B	P	H	Y	G	T	E	F	H	T
T	E	R	V	T	U	I	X	Y	E	F	A	V	N	D	V	V	R	B	O
Í	N	Á	B	Y	T	E	K	C	U	N	T	N	Ě	O	Q	Y	B	S	Ó
Ů	L	K	K	H	G	F	D	S	A	Q	W	E	R	T	Z	D	I	P	Q
M	H	V	C	X	Y	S	D	F	G	H	J	K	L	A	W	R	E	D	R
S	D	H	F	G	H	J	A	Z	Y	K	A	S	D	F	G	A	H	J	K
F	U	M	E	H	R	F	O	I	T	Z	E	R	S	D	F	G	H	J	K
V	E	Y	V	N	E	V	T	V	Ý	R	J	K	L	O	P	Ý	T	A	T
X	C	Z	W	E	R	Y	A	R	V	A	D	N	T	E	D	Z	V	U	S

Pracovní list č. 11 – řešení

Najděte a označte v osmisměrce 20 vyjmenovaných slov

										V									
	F									Y		P	Y	T	E	L			
K		Y				L	Ý	T	K	O	D								
O			Z								R				S				
B				I							A				Y		S		
Y					K										S		L		
L		L				A									E		E		
A		Y													L		P		
		Ž				R				B	Y	L	I	N	A		Ý		
		E			Ý												Š		
				P										Z					
			O			S	Ý	K	O	R	A			V					
		T										R			Y				
	E									S	U				K				
N										Y	Z					A			
										P	Y						T		
										A	N			V					
	N	Á	B	Y	T	E	K			T	Ě			Y					
															D				
															R				
		H				J	A	Z	Y	K					A				
		M																	
		Y						V	Ý	R		K	L	O	P	Ý	T	A	T
		Z																	

Závěr

Problematicke žáků s vývojovými poruchami učení je v posledních letech věnována v Evropě velká pozornost. Stanovením diagnózy některé z poruch učení začíná náročná práce, která vlastně nikdy nekončí. Vyžaduje spolupráci školy, rodičů, odborníků i samotného dítěte, aby bylo možné důsledky postižení omezit na co nejmenší míru. Na zlepšení problémů žáků s poruchami učení je třeba pracovat na všech typech škol, neboť samotná porucha se nezmírní věkem. Jestliže byla žákovi věnována speciální péče na základní škole, je třeba, aby tato péče adekvátním způsobem pokračovala i na střední škole.

Poruchy učení jsou podmíněny geneticky, jsou důsledkem změny smyslového vnímání, nemají nic společného se sníženou inteligencí. Žáci s poruchami jsou často nepozorní a nesoustředění. V mnoha případech nepomáhá samotné čtení nebo psaní jako trénink, který by měl handicap žáka zmírnit. Je třeba se zaměřit na cílené procvičení pozornosti, soustředění, smyslového vnímání. K tomu slouží právě cvičení, která mohou prostřednictvím tréninku pozornosti sekundárně zlepšit vliv jednotlivých poruch učení na psaný a mluvený projev žáka.

Na základě metody tréninku pozornosti se v Evropě rozvíjí mnoho výzkumných projektů, které naznačují, že cvičení zaměřená na trénink pozornosti, zrakového rozlišování, prostorové orientace v textu, vizuální paměti může stimulovat ty části mozku, které jsou aktivní při mnoha činnostech, včetně čtení. To znamená, že rozvíjení těchto dovedností pomáhá zlepšit schopnost číst a psát. Čtení a psaní nejsou zvláštní schopnosti, lokalizované v konkrétních částech mozku. Čtení využívá řady mozkových (kognitivních) procesů a pokud budeme stimulovat klíčové oblasti, pak se budou jejich neurologické spoje rozvíjet a lépe vnímat učení, včetně čtení. Například, mnoho dyslektiků má problém s rozeznáním slov, zaměňují vzhledově podobná slova, hlásky, slabiky. Procvičováním pozornosti v oblasti vizuální diskriminace (zrakového rozlišování) je možné tyto potíže snížit.

10 pracovních listů slouží jako inspirace pro kreativní učitele, kteří mohou dalšími nápady „banku“ pracovních listů obohatit. Pokud má škola náležité vybavení, osvědčuje se aplikovat cvičení formou výukových modulů na interaktivní tabuli Aktivboard. Žáci si mohou bezplatně stáhnout prohlížeč a procvičovat zábavnou netradiční formou to, co jim v souvislosti s poruchou učení způsobuje potíže.

Bibliografie

BARTOŇOVÁ, Miroslava. Kapitoly ze specifických poruch učení I : Vymezení současné problematiky. 1. vydání. Brno : Univerzita Masarykova , 2004. 128 s. ISBN 80-210-3613-3.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných., Sbírka zákonů ČR, Částka 20 ze dne 17. února 2005. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2005.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. 10. přeprac. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2003. 263 s. ISBN 80-7178-800-7.

ZELINKOVÁ, Olga. Jedinci s dyslexií na středních a vysokých školách. *Pedagogika*. 2002, vol. 52, no. 3, s.369-372.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha : Portál, 1994. 196 s. ISBN 80-7178-317-X.

MICHALOVÁ, Zdena. *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních*. 2.rozšíř. vyd. Havlíčkův Brod : Tobiáš, 2004. 114 s. ISBN 80-7311-021-0.

Kopp-Duller, Pailer-Duller: *Legasthenie – Dyskalkulie!?*, 2008

Lippitsch-Ludwig, Iris: *Legasthenie im Kindes und Erwachsenenalter*. Alpen-Adria-Universität, Institut für Erziehungswissenschaften und Bildungsforschung, Klagenfurt 2007

Wilhelmstötter, Michael: *Legasthene Schüler/Schülerinnen im kaufmännischen Unterricht*. Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, Fakultät für Betriebswirtschaft, Innsbruck 2008.

<http://www.arbeitsblaetter.org/index.php>

http://www.schule.at/index.php?url=themen&top_id=4662

<http://www.bvl-legasthenie.de/>

<http://www.legasthenie.at/>

www.dys2.org

<http://www.novamaturita.cz/>

<https://lms.ciskom.cz/>

<http://www.adystrain.org/de/about-project.html>

<http://www.volny.cz/dyskalkulie/SPECPOR.htm>

<http://www.bibliohelp.cz/knihy/poruchy-uceni-dyslexie-dysgrafie-dysortografie-dyskalkulie-dyspraxie-a>

